МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **ОСОБЛИВОСТІ СТИЛІСТИЧНО ЗАБАРВЛЕНОЇ ЛЕКСИКИ В РОМАНІ СІДНІ ШЕЛДОНА “IF TOMORROW NEVER COMES…”**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0353-а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Олійник Анастасія Володимирівна

Керівник д.ф.н., проф. Приходько Г. І.

Рецензент д.ф.н., проф. Козлова Т. О.

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
_____
«___»_____2024 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ОЛІЙНИК АНАСТАСІЇ ВОЛОДИМИРІВНІ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Особливості стилістично забарвленої лексики в романі Сідні Шелдона "If tomorrow never comes…"»
Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Приходько Ганна Іллівна, д.ф.н, професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «27» лютого 2024 року № 352-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 01.12.2024

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): теоретичні засади поняття «стилістично забарвлена лексика», «ідіостиль»; засоби виразності.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) уточнити визначення поняття «стилістично забарвлена лексика»; 3) проаналізувати засоби виразності як вид актуалізації стилістично забарвленої лексики; 4) схарактеризувати супер- та субнейтральну лексику; 5) з'ясувати специфіку ідіостилю Сідні Шелдона.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Приходько Г. І., д.ф.н., проф.	05.05.2024	05.05.2024
Розділ 1	Приходько Г. І., д.ф.н., проф.	15.06.2024	15.06.2024
Розділ 2	Приходько Г. І., д.ф.н., проф.	05.09.2024	05.09.2024
Висновки	Приходько Г. І., д.ф.н., проф.	15.10.2024	15.10.2024

6. Дата видачі завдання 05.05.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2024	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2024	виконано
3.	Написання вступу	червень 2024	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2024	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2024	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2024	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2024	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2024	виконано
9.	Захист	грудень 2024	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ А. В. Олійник
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Г. І. Приходько
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ М. В. Залужна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 56 стор., 53 джерела.

Об'єкт дослідження: стилістично забарвлена лексика у романі американського письменника Сідні Шелдона "If tomorrow never comes…".

Мета роботи: визначення особливостей використання стилістично забарвленої лексики у романі Сідні Шелдона "If tomorrow never comes…".

Теоретико-методологічні засади: основні концепції стилістики та лінгвостилістики (О. Дубенко, П. Дудик та ін.), теоретичні засади лексикології та лексичної семантики (О. Бодик, Ю. Головащенко, Г. Скляревська, M. Murphy та ін.), принципи прагматичної адаптації у перекладі (Т. Ананко, J. Verschueren та ін.).

Отримані результати: в романі Сідні Шелдона "If tomorrow never comes…" суб-нейтральна лексика значно переважає над супер-нейтральною із 44 проаналізованих випадків. Серед суб-нейтральної лексики найчастіше зустрічаються сленг, розмовна лексика, жаргонізми та вульгаризми, що зумовлено кримінальною тематикою роману та соціальним середовищем персонажів. У супер-нейтральній лексиці переважають варваризми, іноземні слова та архаїзми. Таке співвідношення стилістично маркованої лексики допомагає автору створити реалістичну атмосферу кримінального світу, водночас зберігаючи баланс з більш піднесеною лексикою для відображення романтичної лінії твору.

Ключові слова: *стилістично забарвлена лексика, лексична одиниця, супер-нейтральна лексика, суб-нейтральна лексика, засоби виразності, стилістична маркованість, художній текст*

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СТИЛІСТИЧНО ЗАБАРВЛЕНОЇ ЛЕКСИКИ 7

1.1 Поняття та сутність стилістично забарвленої лексики 7

1.2 Лексична одиниця та її функції 12

1.3 Класифікація супер-нейтральної лексики 16

1.4 Класифікація суб-нейтральної лексики 23

1.5 Засоби виразності як різновид стилістично забарвленої лексики 28

РОЗДІЛ 2 ВИКОРИСТАННЯ СТИЛІСТИЧНО ЗАБАРВЛЕНОЇ ЛЕКСИКИ В РОМАНІ СІДНІ ШЕЛДОНА "IF TOMORROW NEVER COMES..." 34

2.1 Особливості ідіостилю Сідні Шелдона 34

2.2 Аналіз книжної лексики в романі Сідні Шелдона "If tomorrow never comes…" 36

2.3 Аналіз суб-нейтральної лексики в романі Сідні Шелдона "If tomorrow never comes …" 42

ВИСНОВКИ 54

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 57

ВСТУП

Сучасна англійська мова – одна з найбагатших мов світу – потребує серйозного і вдумливого вивчення.

Переваги англійської мови зумовлені її величезним словниковим запасом, широкою багатозначністю слів, багатством синонімів, особливостями звуків, а також розмаїттям стилістичних ресурсів.

Розуміння стилів мовлення дає змогу вловити й зрозуміти багато зв'язків між ними та мовленнєвою культурою суспільства й окремої людини. Культури мовлення не існує без уміння користуватися стилями мови, створювати і відтворювати стилі мовлення.

Кожен стиль мовлення потребує використання відповідної лексики. Наприклад, ділові переговори, офіційні зустрічі, урочисті заходи важливо проводити з використанням піднесеної лексики (канцеляризми, поетизми тощо). Для побутового мовлення характерне вживання розмовної лексики, сленгу, іноді вульгаризмів. Таким чином, вибір лексики зумовлений цілями комунікації, а також умовами ситуації спілкування. Загалом усю лексику можна розділити на дві великі групи: нейтральну та стилістично забарвлену. Стилістично забарвлена лексика, в свою чергу, поділяється на супер-нейтральну та суб-нейтральну.

Детальним дослідженням стилістично забарвленої лексики займались О. П. Бодик, Т. М. Рудакова, Л. М. Сидоренко, М. В. Пришляк, Л. В. Пікулицька, П. С. Дудик, О. Ю. Дубенко, В. А. Василенко, К. В. Пархоменко, А. В. Сітко, І. В. Струк, Ю. М. Лущик. Стилістично маркована лексика була опрацьована і лексикографічно, насамперед у таких словниках як «Великий тлумачний словник сучасної української мови», “Words and Their Meaning”.

Попри значний інтерес до дослідження стилістично маркованої лексики в художніх творах і наявність великої кількості наукових праць, у лінгвістиці

досі є дискусійні положення. Зокрема, не до кінця досліджено визначення стилістично маркованої лексики в контексті, її класифікаційні принципи, функціональні характеристики, вплив контексту на лексичні одиниці, а також семантичні зрушення та стилістичні прийоми, які ці одиниці створюють.

Актуальність роботи базується на необхідності виявлення специфіки та закономірностей уживання стилістично маркованої лексики в художньому творі, що слугує додатковою базою для комунікативно-прагматичного та когнітивного підходу у вивченні особливостей лексики різних стилістичних регістрів.

Наукова новизна полягає у спробі власного дослідження особливостей стилістично забарвленої лексики в романі сучасного американського письменника Сідні Шелдона “If tomorrow never comes…”.

Об'єктом дослідження виступає текст роману американського письменника С. Шелдона “If tomorrow never comes …”.

Предметом дослідження є стилістично маркована лексика у романі С. Шелдона “If tomorrow never comes …”.

Метою дослідження є аналіз і розкриття специфіки використання стилістично забарвленої лексики у романі Сідні Шелдона “If tomorrow never comes …”.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

1) уточнити поняття «лексична одиниця» та її функції;

2) визначити поняття «нейтральна», «супер-нейтральна» і «суб-нейтральна» лексика;

3) схарактеризувати використання супер-нейтральної лексики в романі Сідні Шелдона “If tomorrow never comes...”;

4) проаналізувати вживання суб-нейтральної лексики в романі Сідні Шелдона “If tomorrow never comes...”;

5) провести порівняльний аналіз використання стилістично маркованої лексики в романі.

Матеріалом дослідження став роман Сідні Шелдона “If tomorrow never comes …”, з якого методом суцільної вибірки було відібрано 786 стилістично маркованих одиниць. Стилістична маркованість перевірялась за допомогою англійськомовних словників Longman Dictionary of Contemporary English, Oxford Dictionary of English.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось за допомогою використання таких методів та прийомів: методу суцільної вибірки, контекстуального аналізу, порівняльного методу, методів кількісної обробки даних та суцільної вибірки.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів під час викладання таких дисциплін, як «Стилістика», «Лексикологія», «Інтерпретація тексту», у практиці усного та писемного мовлення англійською мовою.

Робота пройшла **апробацію** на науково-практичній студентській конференції. Результати дослідження представлено у публікації:

1. Олійник А. В. Особливості вживання суб-нейтральної лексики в романі Сідні Шелдона “If tomorrow comes…”. *Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2024»* : у 5 т. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. Т. 2. С. 129 – 130.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об’єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про вивчення стилістично забарвленої лексики, особлива увага приділяється визначенню поняття «лексична одиниця» та її функцій, розглянуто питання класифікації та функціонування супер-нейтральної та суб-нейтральної лексики, аналізується поняття засобів виразності.

Другий розділ містить власний аналіз використання стилістично

забарвленої лексики у романі Сідні Шелдона “If tomorrow never comes …”.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 56, кількість використаних джерел 53.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СТИЛІСТИЧНО ЗАБАРВЛЕНОЇ ЛЕКСИКИ

1.1 Поняття та сутність стилістично забарвленої лексики

Лексику, що використовується в певній мові, можна поділити за у стилістично-функціональними ознаками на стилістичні групи. Розрізняють стилістично нейтральну (загальновживану) та стилістично забарвлену (обмежену певною сферою вживання або стилем) лексику [Бодик, Рудакова 2011, с. 40].

Поняття стилістично забарвленої лексики охоплює ті лексичні одиниці, які несуть додаткове стилістичне або емоційне навантаження, відмінне від нейтральної лексики. Стилістично забарвлена лексика є важливим елементом у різних типах текстів, зокрема художніх, публіцистичних, наукових та інших. Вона допомагає підкреслити емоційний стан, стиль автора, соціальний або культурний контекст. Стилістично забарвлена лексика може бути як позитивно, так і негативно забарвленою, вона також може мати нейтральний відтінок, якщо використовується в контексті, який не змінює її початкового значення.

За своїм стилістичним забарвленням лексика може бути розділена на кілька основних шарів: нейтральний, книжний (літературний) і розмовний (колоквіальний). Нейтральна лексика використовується у всіх стилях мови, не має додаткового стилістичного забарвлення і є універсальною. Книжна лексика має літературний характер і частіше використовується в письмовій мові, тоді як розмовна лексика притаманна усному мовленню і відзначається більшою емоційністю і виразністю [Norova 2022, с. 370].

Нейтральні слова не мають жодних стилістичних ознак і можуть використовуватися у будь-якому мовленнєвому контексті без зміни свого значення. Наприклад, такі слова як «день», «сонце», «стілець» є нейтральними і можуть використовуватися як у художньому, так і у науковому тексті без зміни стилістичного забарвлення [Bilohur, Ushchapovska 2021, с. 5].

Книжна лексика включає в себе слова, які використовуються переважно у літературних творах, наукових текстах, офіційних документах. Вона може містити терміни, архаїзми, поетичні слова, неологізми та іншомовні запозичення. Книжна лексика часто має високий стиль і використовується для підкреслення офіційності, урочистості або підвищеності стилю тексту [Пришляк 2019, с. 52].

Розмовна лексика характеризується більшою емоційністю, експресивністю і вживається в неформальному спілкуванні. Вона може включати в себе сленг, жаргон, вульгаризми, діалектизми та інші стилістичні шари. Розмовна лексика часто використовується для передачі живого мовлення, створення ефекту невимушеності та природності діалогу [Ostapenko, Kuts 2022, с. 190].

Поняття супер-нейтральної та суб-нейтральної лексики є важливими для розуміння різних рівнів нейтральності слів. Супер-нейтральна лексика включає в себе слова, які максимально універсальні і не мають жодних стилістичних відтінків навіть у спеціалізованих контекстах. Суб-нейтральна лексика, навпаки, включає в себе слова, які можуть набувати певного стилістичного забарвлення в залежності від контексту, в якому вони використовуються.

Супер-нейтральні слова є найбільш універсальними і можуть використовуватися в будь-якому контексті без зміни свого значення або стилістичного забарвлення. Приклади таких слів включають базові лексичні одиниці, як «вода», «земля», «людина», які не несуть жодного додаткового

стилістичного навантаження і можуть вільно використовуватися у будь-якому стилі мови.

Суб-нейтральні слова можуть змінювати своє стилістичне забарвлення в залежності від контексту, в якому вони використовуються. Наприклад, слово «хлопець» може бути нейтральним у звичайному контексті, але набуває певної емоційної або стилістичної відтінковості у певних ситуаціях, як-от у літературному творі або розмовній мові. Таким чином, суб-нейтральна лексика має потенціал до стилістичного забарвлення, яке залежить від контексту [Norova 2022, с. 373].

Таблиця 1.1

Класифікація лексики за стилістичними ознаками

Типи	**Особливості**	**Приклади**
Книжна	Використовуються переважно у літературних та наукових текстах	*Маніфестація, деструкція, дискурс, cognitive, controversial, implementation*
Нейтральна	Використовуються у будь-якому контексті, без додаткового забарвлення	*Будівля, транспорт, тварина, job, vegetable, project*
Суб-нейтральна	Можуть змінювати стилістичне забарвлення в залежності від контексту	*Оселя (дім), література (книга), greenery (tree), individual (person)*
Розмовна	Використовуються у неформальному спілкуванні, більш емоційні та виразні	*Тусити, залипати, халепа, cool, dude, nerd*
Супер-нейтральна	Максимально універсальні, без стилістичних відтінків	*Вода, земля, людина, cat, water*

У лінгвістичній літературі існує кілька принципів характеристики та класифікації стилістично забарвленої лексики.

Розрізняють три основні типи стилістично забарвленої лексики:

1. Лексика, що вказує на сферу вживання (книжна, розмовна, пов'язана з певним функціональним стилем).

2. Лексика, що вказує на ставлення мовця до об'єкта мовлення (афективна, експресивна, оцінна).

3. Лексика, що характеризує мовця (нелітературна, жаргонна, просторічна, діалектна) [Будний 2008, с. 11].

Стилістично марковану лексику можна поділити на дві групи за характером її забарвлення: а) функціонально марковану та б) конотативно марковану.

Функціонально маркована лексика – це лексика, пов'язана з певним функціональним стилем. Функціональні маркери є зовнішніми і не входять до складу значення слова, а надаються самому слову як факту мови. Функціонально маркована лексика традиційно поділяється на книжкову (ознака писемної мови) і розмовну (ознака розмовної мови).

Конотативно маркована лексика, представлена словами, лексичні значення яких, окрім об'єктивних і понятійних значень, мають елементи суб'єктивного характеру, такі як емоційність, експресивність, образність та оцінність [Іваненко 2010, с. 51].

Стилістично забарвлена лексика виконує кілька важливих функцій у мові, серед яких можна виділити виразну, емоційну, характерологічну та комунікативну.

Виразна функція полягає у підкресленні емоційного стану або настрою автора або персонажів. Використання стилістично забарвленої лексики дозволяє передати емоційні відтінки, створити атмосферу або настрій у тексті. Наприклад, використання поетичної лексики у віршах або літературних творах допомагає створити ефект піднесеності та естетичної насолоди.

Емоційна функція стилістично забарвленої лексики полягає у передаванні емоцій та почуттів автора або персонажів. Використання експресивних слів і фраз дозволяє підкреслити емоційний стан і викликати відповідні емоції у читача або слухача. Наприклад, використання вульгаризмів або жаргону у розмовній мові може підкреслити агресію, невдоволення або зневагу [Ostapenko, Kuts 2022, с. 190].

Характерологічна функція стилістично забарвленої лексики полягає у створенні образу персонажа або характеристиці його мовлення. Використання специфічних слів і виразів допомагає підкреслити соціальний статус, освіту, професію або інші характеристики персонажа. Наприклад, використання наукових термінів у мовленні вченого або використання жаргону у мовленні підлітка допомагає створити відповідний образ [Пришляк 2019, с. 52].

Комунікативна функція стилістично забарвленої лексики полягає у передачі інформації та встановленні комунікації між мовцями. Використання певних слів і виразів дозволяє створити ефект невимушеності, природності або формальності у спілкуванні. Наприклад, використання офіційної лексики у діловому листуванні допомагає встановити формальний тон спілкування, тоді як використання розмовної лексики у невимушеній бесіді створює ефект близькості та довіри [Norova 2022, с. 373].

Отже, поняття стилістично забарвленої лексики є важливим для розуміння різних стилістичних шарів мови та їхньої функції у комунікації. Супер-нейтральна та суб-нейтральна лексика є важливими елементами цього поняття, оскільки вони дозволяють розрізняти різні рівні нейтральності слів та їхнє стилістичне забарвлення. Використання стилістично забарвленої лексики допомагає підкреслити емоційний стан, стиль автора, соціальний або культурний контекст, створити відповідний настрій та атмосферу у тексті.

1.2 Лексична одиниця та її функції

Поняття «лексичної одиниці» є фундаментальним у лінгвістиці, оскільки саме через лексичні одиниці здійснюється комунікація і передача значень у будь-якій мові. ***Лексична одиниця*** (або лексема) – це основна одиниця лексичної системи мови, яка має своє значення та форму і використовується для побудови мовленнєвих актів [Головащенко 2021, с. 45]. У цьому контексті важливо розглянути різні аспекти лексичних одиниць, їхні функції та роль у мовленнєвій діяльності.

Лексична одиниця має декілька основних характеристик: по-перше, це семантична цілісність, тобто кожна лексема має певне значення, яке може бути одноманітним або багатозначним. Наприклад, «*table* – стіл» означає предмет меблів, на який можна щось ставити або за яким можна сидіти, але в деяких контекстах воно може мати й інші значення, наприклад, у виразі «стіл переговорів» [Головащенко 2021, с. 48].

Другим важливим аспектом є фонетична цілісність, тобто лексема має певну звукову форму, яка дозволяє її відрізнити від інших лексем. Наприклад, слова «книга» та «кінь» мають різні звукові форми і, відповідно, різні значення. Окрім того, лексична одиниця повинна мати граматичну оформленість. Це означає, що лексема може змінювати свою форму відповідно до граматичних правил мови, наприклад, у випадку з відмінюванням іменників або дієвідмінюванням дієслів [Verschueren 1999, p. 35].

Функції лексичних одиниць у мові надзвичайно різноманітні. Основною є номінативна функція, тобто здатність називати предмети, явища, дії тощо. Коваленко І. П. зазначає, що «Номінативна функція мови забезпечує процеси номінації, тобто називання і позначення предметів, явищ та інших елементів дійсності, що дозволяє людині систематизувати та структурувати знання про світ.» [Коваленко 2018, с. 112]. Наприклад, слова «дерево», «бігти», «синій»

використовуються для позначення відповідних понять у реальному світі. Завдяки номінативній функції лексеми виконують роль базових одиниць для побудови висловлювань і текстів.

Іншою важливою функцією є комунікативна. Комунікативна функція мови полягає в передачі інформації між людьми. Вона забезпечує можливість спілкування, обміну думками, почуттями, намірами, та дозволяє взаємодіяти в соціумі [Іваненко 2010, с. 23]. Лексеми використовуються для передачі інформації між мовцями. Наприклад, у реченні «Петро читає книгу» кожна лексема несе певну інформацію, яка в сукупності дозволяє передати певний зміст. Комунікативна функція тісно пов'язана з експресивною функцією, яка дозволяє висловлювати емоції, ставлення, оцінки тощо. Наприклад, слова «чудовий», «жахливий» передають не тільки інформацію, а й емоційне ставлення мовця до описуваного об'єкта.

Крім того, лексичні одиниці виконують когнітивну функцію, тобто беруть участь у процесах пізнання і категоризації світу. Згідно В. Г. Петренко, когнітивна функція мови полягає у відображенні та структуризації знань про навколишній світ. Мова допомагає людині мислити, аналізувати, синтезувати інформацію, а також формувати і виражати думки [Петренко 2015, с. 45]. За допомогою лексем людина структурує свій досвід і знання про світ, розділяючи його на окремі поняття і категорії. Наприклад, слова «тварина», «рослина», «мінерал» допомагають класифікувати природні об'єкти за певними ознаками [Василенко 2005, с. 92].

Ще однією важливою функцією є культурологічна. «Культорологічна функція мови відображає зв’язок мови з культурою та традиціями суспільства, передаючи культурні цінності та історичний досвід.» [Сидоренко 2012, с. 60.] Лексеми відображають культуру, традиції, звичаї певного народу. Наприклад, слова «борщ», «вишиванка», «коляда» мають не тільки номінативне значення, а й культурне навантаження, яке відображає специфіку української культури.

Лексичні одиниці також мають здатність до деривації, тобто утворення нових слів на основі існуючих. Наприклад, від слова «читати» можуть бути утворені слова «читач», «читання», «прочитати». Це дозволяє мові постійно збагачувати свій лексичний запас і адаптуватися до нових умов та потреб комунікації [Jackson 2002, с. 122].

У контекстах перекладу лексичні одиниці відіграють ключову роль, оскільки саме через них здійснюється передача значень з однієї мови на іншу. Важливо враховувати, що лексеми можуть мати різні значення в різних мовах, і точний переклад можливий тільки за умови врахування всіх семантичних, культурних та контекстуальних нюансів [Baker 1992, с. 33].

Лексичні одиниці також мають власні парадигматичні і синтагматичні відношення. Парадигматичні відношення стосуються зв'язків між словами, які можуть замінювати одне одного в певному контексті. Наприклад, слова «великий», «велетенський», «громіздкий» є синонімами і можуть бути використані як замінники одне одного в багатьох контекстах. Синтагматичні відношення стосуються зв'язків між словами, які вживаються разом у реченні або тексті. Наприклад, слова «червоне яблуко» утворюють синтагматичний ланцюжок, де кожне слово доповнює значення іншого. [Демецька 2007, с. 205]

Важливо також розглянути поняття фразеологічних одиниць, які є особливим типом лексичних одиниць. Фразеологізми – це стійкі словосполучення, значення яких не виводиться із значень окремих компонентів. Наприклад, фразеологізм «бити байдики» означає «нічого не робити» і його значення не може бути виведене із значень слів «бити» та «байдики» окремо [Лущик 2015, с. 5]. Фразеологічні одиниці мають особливе значення у мовленнєвій діяльності, оскільки вони часто використовуються для вираження складних понять у компактній і зрозумілій формі.

Лексичні одиниці можуть бути також багатозначними, тобто мати кілька значень. Багатозначність (полісемія) є важливою характеристикою лексем, яка дозволяє економити мовні ресурси і виражати різні поняття за допомогою

одного слова. Наприклад, слово «ключ» може означати як інструмент для відмикання замків, так і важливий елемент у системі або розв'язання проблеми [Murphy 2010, с. 57].

Полісемія може створювати певні труднощі в комунікації, оскільки одне слово може бути сприйняте по-різному залежно від контексту. Однак завдяки контекстуальним підказкам і знанням мовної системи мовці зазвичай здатні правильно інтерпретувати багатозначні лексеми. Наприклад, у реченні «Він знайшов ключ до дверей» слово «ключ» однозначно інтерпретується як інструмент для відмикання замків.

Лексичні одиниці також можуть бути омонімами, тобто словами, які мають однакову форму, але різні значення. Наприклад, слово «лук» може означати як зброю для стрільби, так і рослину. Омонімія відрізняється від полісемії тим, що омоніми мають абсолютно різні значення, які не пов'язані між собою семантично [Головащенко 2021, с. 48].

Ще одним важливим аспектом лексичних одиниць є їх етимологія, тобто походження і історичний розвиток. Етимологічні дослідження дозволяють зрозуміти, як змінювались значення і форми слів з плином часу. Наприклад, слово «місто» в українській мові походить від старослов'янського *«место»*, яке мало значення «місце», «постійне поселення» [Головащенко 2021, с. 48]. Етимологія дозволяє глибше зрозуміти не тільки значення лексем, але й культурно-історичний контекст їх використання.

У сучасній лінгвістиці велике значення приділяється дослідженню лексичних одиниць у різних типах дискурсів. Наприклад, у науковому дискурсі використовуються спеціалізовані терміни, які мають чітко визначені значення і мало залежать від контексту. У публіцистичному дискурсі важливу роль відіграють оцінні лексеми, які допомагають виражати ставлення автора до описуваних подій або явищ.

Лексичні одиниці також можуть відображати соціолінгвістичні варіації, тобто відмінності у вживанні слів у різних соціальних групах, регіонах, стилях мовлення тощо. Наприклад, слова «автівка» і «машина» можуть

використовуватися в різних соціальних контекстах і мати різні коннотації. [Карабан 2001, с. 497]

Таким чином, поняття «лексичної одиниці» охоплює різноманітні аспекти, які дозволяють зрозуміти, як здійснюється комунікація і передача значень у мові. Лексичні одиниці виконують номінативну, комунікативну, експресивну, когнітивну, культурологічну та інші функції, що забезпечують ефективну мовленнєву діяльність. Вивчення лексем і їхніх функцій є ключовим для розуміння мовної системи і розвитку мовної компетенції. З'ясування ключових функцій відповідних лексичних одиниць дозволяє отримати більш повне уявлення про художній стиль автора, тематику роману та арсенал засобів, за допомогою яких реалізується змістовий і смисловий потенціал твору.

1.3 Класифікація супер-нейтральної лексики

Термін «супернейтральна» лексика був запропонований для об'єднання шарів лексики: книжкової, літературної, поетичної та термінологічної. В основі об'єднання цих шарів лежать такі інтегративні ознаки, як престиж мови та її зростаюча естетична цінність [Соколовська 2008, с. 4].

Супер-нейтральна лексика є важливим елементом сучасної лінгвістики, яка поєднує в собі низку стилістичних, функціональних та оцінних характеристик. Її дослідження спрямоване на визначення особливостей використання та класифікації у різних стилістичних контекстах. [Лущик 2015, с. 7]

Одним із ключових аспектів супер-нейтральної лексики є її здатність до відображення певних оцінних значень, які мають специфічний вплив на сприйняття тексту читачами. Наприклад, С. Ф. Соколовська у своєму дослідженні аксіологічної лексики зазначає, що оцінний компонент

семантики слова визначає унікальність цілої категорії лексики, що відображає психологічні, філософські та соціально-культурні чинники мовного колективу [Соколовська 2008, с. 5]. Актуальність дослідження аксіологічної лексики в сучасній німецькій мові обумовлена її особливою функцією у мовленнєвій комунікації. Оціночний елемент у семантиці слова, що надає специфіку аксіологічній лексиці, визначає унікальність цього лексичного шару. Активна розробка різних аспектів аксіології та численні праці загальнотеоретичного характеру викликають значний інтерес до цієї теми.

Існують різні підходи до класифікації супер-нейтральної лексики. Один із них полягає в розмежуванні лексичних одиниць за їх стилістичною маркованістю та функціонально-оцінними характеристиками. У цьому контексті важливо розрізняти книжну, колоквіальну та нейтральну лексику. Наприклад, за дослідженням Норової Мавлуди Файзуллоївни, вся лексика англійської мови може бути представлена як синтез трьох основних компонентів: літературного стилю, нейтральної лексики та розмовної лексики [Norova 2022, с. 371]. У дослідженні зазначається, що категорія книжної та розмовної лексики включає кілька лексичних груп, які характеризуються певними стилістичними кваліфікаціями. Загальна властивість, за якою всі компоненти лексики об'єднуються в межах даної категорії, називається видова кваліфікація. Так, склад книжної лексики має літературну специфічну характеристику, що забезпечує відносну сталість цього лексичного фонду. Склад розмовної лексики, навпаки, відрізняється «живим», постійно змінюваним характером. Нейтральна лексика володіє універсальними властивостями, що пояснюється необмеженим використанням у різних сферах діяльності та в усіх сферах людської активності. Ці особливості визначають цю категорію як найбільш постійну серед усіх компонентів лексики.

Категорія книжної лексики складається з лексичних компонентів, які є традиційними компонентами англійського словника і не мають місцевих, діалектних властивостей. Лексична група розмовного стилю, кваліфікована

більшістю англійських та американських словників, не має строго обмеженого членства в певній мовній групі та її територіальних характеристиках. Склад книжної лексики включає такі елементи, як загальні (традиційні) літературні слова, терміни, поетичні слова, архаїзми, іноземні слова та запозичення, неологізми та оказіональні слова. Розмовна лексика поділяється на відповідні класи слів, такі як загальна розмовна лексика, сленг, жаргон, професійні слова, діалекти, вульгаризми, розмовні неологізми [Струганець 2018, с. 157].

Загальна книжна лексика, нейтральні слова та загальна розмовна лексика об'єднуються в одне поняття - основний лексичний фонд. Окремі підгрупи слів у книжній лексиці належать до спеціальної літературної лексики, також деякі слова в розмовній лексиці вважаються спеціальними (нелітературними) словами. Нейтральні слова складають основу лексики англійської мови та використовуються як у книжній, так і в розмовній лексиці. Стилістичні особливості нейтральних слів в англійській мові обумовлені структурою мовної системи. Наприклад, багато нейтральних слів є односкладовими, що пояснюється історичним розвитком англійської мови, під час якого більшість частин мови втратили свої характерні афікси. Це сприяло розвитку конверсії – найбільш продуктивного способу словотворення. На відміну від книжної та розмовної лексики, яка має певне стилістичне забарвлення, категорія нейтральної лексики в цілому позбавлена спеціальної стилістичної характеристики. [Лут, Рябова 2018, с. 24–27]

Книжна лексика використовується як у письмовій, так і в усній формі мовлення. Однак завжди можна підібрати літературний варіант розмовного слова. Причина цього зв'язку полягає в протиставленні подібних синонімічних груп у літературній та розмовній лексиці, наприклад:

1. Розмовна: *kid*; нейтральна: *child*; літературна: *infant.*
2. Розмовна: *daddy*; нейтральна: *father*; літературна: *parent.*
3. Розмовна: *chap*; нейтральна: *fellow*; літературна: *associate.*
4. Розмовна: *get out*; нейтральна: *go away*; літературна: *retire.*

5. Розмовна: *go on*; нейтральна: *continue*; літературна: *proceed.*
6. Розмовна: *get going*; нейтральна: *start*; літературна: *commence.* [Ананко 2012, с. 3–4]

Очевидно, що ці синоніми мають певні семантичні та стилістичні відмінні риси. Стилістичні особливості виражаються емоційним забарвленням слова, сферою його використання, а також наявними якісними характеристиками. У порівнянні з книжною лексикою, слова розмовного стилю мають більш виражене емоційне забарвлення. Слова нейтральної лексики позбавлені будь-яких емоційних характеристик, так само як і відсутні відмінності в сфері їх використання. Книжна та розмовна лексика характеризуються наявністю двох рівнів: верхнього та нижнього. Нижній рівень книжної лексики близький до нейтрального шару слів і має тенденцію проникати в нього. Те саме можна сказати про верхній рівень розмовної лексики: він дуже рухливий і також може проникати в нейтральний шар. Таким чином, межі між шаром загальної розмовної лексики та шаром нейтральних слів, а також між книжною лексикою та основним лексичним фондом розмиті. Процес взаємопроникнення стилістичних шарів лексики стає очевидним, що відображається у змінних відносинах між категоріями. Таким чином, лексику нейтрального шару можна вважати варіантом нормативної англійської лексики. Лексика нейтрального шару є абстрактною, позбавленою специфічних асоціацій та зв'язків.

Розмовна лексика проникає в нормативну лексику, вважаючись її частиною, і межує з особливою (нелітературною) розмовною лексикою, що виходить за межі категорії нормативної лексики. Як і слова загальної книжної лексики, слова та вирази загальної розмовної категорії також позбавлені однорідності значень. Деякі лексеми цієї категорії близькі до слів із так званих ненормативних груп: сленг, вульгаризми, перебуваючи на межі між категорією загальної розмовної лексики, зниженою і лайливою розмовною лексикою. Окремі слова, проникаючи з шару лайливої лексики в групу нормативної лексики, нейтралізуються в значеннях і належать до загальної

розмовної лексики, наприклад*: teenager, hippie (hippy); take (in'as I take it' = as I understand); to go for (to be attracted by).* [Nida 1982, p. 22]

Одним із складових елементів спеціальної книжної лексики є термінологія або слова-терміни. Основна характеристика терміна полягає в його прямій приналежності до системи термінів, що використовуються в певній сфері (наука, культура тощо). Маючи функціонально наукову та стилістичну характеристику, терміни не тільки виражають певне ставлення до цього поняття (що є найпоширенішим), але можуть також передавати два значення – термінологічне та стилістичне, підкреслюючи відповідний напрямок даного слова. [Циганюк 2021, с. 208–213] Слова типу *sort, creative, species*; вираз *to pass an existence* у певному псевдобіологічному та медичному аспекті можуть відображати як стилістичні особливості відповідних понять, так і поєднання стилістичних та термінологічних значень. [Bowker et al. 2009, p. 320]

У процесі розвитку мови, з появою та повсюдним поширенням інформаційних технологій, деякі терміни, втративши свої основні характеристики, стали частиною загальної книжної та нейтральної лексики, наприклад, концепції *portfolio, diving, to credit* [Norova 2022, с. 374] та інші вже не мають особливих термінологічних ознак. Інші компоненти цієї групи лексики включають поетичні слова та слова з високими марками. Головним чином це застарілі слова або архаїзми та високо художня лексика, що надає мовленню відтінок піднесеності.

Відокремлюючись від категорії загальної книжної лексики, поетичні слова утворюють незначний шар лексики, таким чином будучи своєрідними поетичними термінами. Традиція використання архаїчних поетичних слів та форм стала найпоширенішою в епоху класицизму та романтизму. Твори Шекспіра, Байрона є яскравими прикладами поетичних традицій, у яких представлено багато з цих форм, наприклад: *steed or charger замість horse; welkin – sky; vale – valley; to proceed – to go; to clipian – to call, to name; to quoth – to speak* [Norova 2022, с. 374]. Лексика будь-якої мови піддається постійним

змінам під впливом фактора часу. Окремі слова, змінюючи свої значення, випадають із загального лексичного фонду; інші замінюють колишні варіанти. Цей процес відображається у наступному складовому елементі спеціальної книжної лексики: архаїзми, застарілі слова, що виходять із ужитку.

Цей шар лексики перетинається із шаром поетичних слів; і разом вони виходять за межі категорії спеціальної книжної лексики. Це вказує на те, що деякі слова, будучи архаїзмами, не є частиною сучасної англійської лексики, наприклад: *broth = bruth; losel = a lazy fellow; to emplume = to adorn with feathers*. Також немає чіткої межі між групами застарілих слів, що виходять із ужитку; фактично вони проникають одна в одну. Їх основна відмінність пояснюється стилістичним вираженням слова.

Стилістичні функції архаїчних слів засновані на тимчасовому сприйнятті описуваних подій. Використовуючись у будь-якому термінологічному аспекті, ця категорія слів виражає далекозв'язок із цими явищами, тим самим повертаючи читача до минулих епох. Ще одним компонентом у категорії спеціальної книжної лексики є запозичення та іноземні слова. Запозичені слова – це категорія слів іноземного походження, що запозичені з інших мов. Протягом історії розвитку англійської мови запозичення утворили значну групу слів у літературному варіанті англійської мови. Більшість запозичень, міцно увійшовши до основного лексичного фонду, більше не вважаються іноземними словами, наприклад: *hors d'oeuvres* (іменник), *to outmaneuver* (дієслово). Основна відмінність між запозиченнями та іноземними словами полягає в тому, що останні, зберігаючи свої "відповідні" ознаки, не включені до словникового складу англійської мови. Їх використання пояснюється стилістичним вираженням мовлення, наприклад: *au revoir* – не *good-bye*; *at infinitum* – не *to infinity*. Іноземні слова, як архаїзми, виходять за межі спеціальної книжної лексики [Norova 2022, с. 374].

Термін «стилістичні позначки» присутній в англійських тлумачних словниках. Під словом-позначкою розуміється зміст, який характеризує

зовнішній бік слова, його суть. У словниках представлені наступні типи позначок, які відображають стилістичну диференціацію лексики:

1. Позначки, що позначають регіони, так звані діалектні позначки.
2. Позначки, що пояснюють походження (етимологію) слів.
3. Позначки, що вказують на певну сферу використання слів.
4. Позначки, що характеризують ситуації або певні типи використання слів.
5. Позначки, що вказують на хронологічну стратифікацію лексики.
6. Позначки, що передають емоційно-виразне забарвлення.
7. Позначки, що вказують на інші обмеження у використанні [Norova 2022, с. 373].

Стилістичні позначки в англійських тлумачних словниках розподіляються між літературною та розмовною нормами. Власне стилістична атрибуція слова лексеми будується з урахуванням історичного фактора, тобто стилістично позначені архаїзми, територіально-діалектні явища, і мовлення, пов'язане з носієм мови – оказіоналізми [Norova 2022, с. 374]. Розмовні лексеми, визначені за вживанням, стилістично характеризуються більш детально. Однак на відміну від узбецької мови, корпус стилістичних позначок відрізняється за змістом і практично виключає емоційно-виразний компонент, який представлений позначкою Коннотаційні позначки.

Стилістика в англійській мові не розрізняє мовні та мовленнєві аспекти, але спирається на відмінності між нормою та вживанням, тоді як норма представлена літературною мовою, а вживання – розмовною практикою. Тому стилістичні позначки словників не утворюють деякий змістовний цілісний комплекс, але виступають як симетричні відображення норми та вживання, з пріоритетом норми. Цей підхід, звичайно, призводить до вивчення стилістичної синонімії, ізосемічних засобів мови та мовлення. Таким чином, знання типів і значення слів із стилістичними позначками (лейблами) в

словниках, їх стилістичні відмінності та їх використання в мовленні мають велике теоретичне та практичне значення [Kukharenko 1987, p. 160].

Ще одним аспектом дослідження супер-нейтральної лексики є аналіз її використання у художніх текстах. Наприклад, у роботі Анни Білогур та Ірини Ущаповської розглядається використання стилістично маркованої лексики у творах Стівена Кінга та їх переклади українською мовою. Дослідження показує, що для адекватної передачі стилістично маркованої лексики необхідно застосовувати різні перекладацькі трансформації, що дозволяють зберегти особливості оригіналу [Bilohur, Ushchapovska 2021, p. 10].

Супер-нейтральна лексика, яка включає слова із високими соціальними марками та підвищеною естетичною цінністю, є важливим елементом мовної комунікації. Вона допомагає передавати точні смисли, емоції та оцінки, що робить її невід'ємною частиною літературних, наукових та офіційних текстів. Класифікація та розмежування цієї лексики на різні підкатегорії дозволяє глибше зрозуміти її функціонування та використання у різних стилістичних контекстах [Bao, Shen 2009, p. 126–127].

Отже, можна зробити висновок, що супер-нейтральна лексика є складним та багатогранним явищем, яке потребує всебічного дослідження та аналізу. Її вивчення сприяє глибшому розумінню мовних процесів та особливостей використання лексики у різних стилістичних контекстах.

1.4 Класифікація суб-нейтральної лексики

Суб-нейтральна лексика є важливою категорією у сучасній лінгвістиці, що охоплює різні стилістичні та функціональні рівні мови. Вона займає проміжне місце між нейтральною лексикою та стилістично маркованою, включаючи в себе елементи, які можуть використовуватися в різних

контекстах, але мають певні обмеження або додаткові значення, що їх відрізняють від строго нейтральних слів. Аналіз поняття та класифікації суб-нейтральної лексики дозволяє глибше зрозуміти її роль у мовній комунікації та функціонування у різних стилістичних і соціальних контекстах.

Суб-нейтральна лексика – це категорія слів, які не є повністю нейтральними, але й не мають виразного стилістичного забарвлення, характерного для спеціалізованої або розмовної лексики [Bilohur 2021, p. 9]. Вони можуть мати певні коннотативні значення або асоціації, які додають додатковий зміст або відтінок до їх основного значення. Ця лексика часто використовується у розмовному мовленні, публіцистиці та художній літературі, де необхідно створити певний емоційний або стилістичний ефект, не виходячи за межі загальноприйнятих норм.

Суб-нейтральна лексика – це лексика мінімальної зневажливості, що використовується у повсякденному спілкуванні: *dad, kid, chap, freezer, classy, turnin, turnup*, які зазвичай є прийнятними у невимушеній розмові приватного характеру, але які не виходять за межі норм загальноприйнятої літературної мови [Huang 2008, p. 111–112]. В обробленій літературній мові вони не є вульгарними і не суперечать етичним вимогам, але не вживаються саме через свою фамільярність.

Така лексика може включати сленг, жаргонізми, професіоналізми, деякі види неологізмів, а також слова з емоційним забарвленням, [Струганець 2018, с. 157] які, проте, не є занадто маркованими. Наприклад, такі слова як «старий», «дружбан», «гроші» можуть мати певне емоційне або стилістичне забарвлення, але вони не є настільки стилістично маркованими, як, скажімо, літературні або діалектні слова.

Суб-нейтральну лексику можна класифікувати за кількома критеріями: за функціональними характеристиками, за стилістичними відтінками, за сферою вживання тощо. За функціональними характеристиками можна поділити на кілька категорій [Струганець 2018, с. 157].

Сленг – це слова та вирази, які використовуються у певних соціальних групах і мають яскраво виражене емоційне забарвлення. Вони можуть бути незрозумілими для людей, що не належать до цієї групи. Сленг часто змінюється і оновлюється, відображаючи культурні та соціальні зміни. Наприклад, слова *cutie, jaw – breaker, dust (=drugs), bagsof (=many)* [Bergen 2006, p. 109–125].

Жаргонізми – це слова, які використовуються у професійних або соціальних групах для позначення специфічних понять, дій або предметів. Вони можуть бути зрозумілими лише в межах цієї групи і часто мають спеціалізоване значення [Bilohur 2021, с. 7]. Наприклад, у медичному жаргоні слова «апендектомія» (видалення апендикса) або «кардіолог» (лікар, який спеціалізується на серцевих захворюваннях) є загальновживаними. Шкільний жаргон – *stinks (chemistry); to cut classes (to skip);* жаргон злочинців – *to cook (to interrogate); to unbutton (to give evidence, to make smb talk); diver (pickpocket);* військовий жаргон – *sewing machine* (кулемет), *a bird* – («досвідчений пілот»), *a negg* – (курсант льотного училища, який не здійснив жодного самостійного вильоту).

Професіоналізми – це слова, які використовуються у певних професійних колах і мають вузькоспеціалізоване значення [Bilohur 2021, с. 10]. Вони можуть бути незрозумілими для людей, що не належать до цієї професії. Наприклад, у програмістів слова «дебагінг» (процес пошуку та виправлення помилок у програмі) або «рефакторинг» (процес поліпшення коду без зміни його функціональності) є загальновживаними.

Неологізми – це нові слова або вирази, які з'явилися у мові внаслідок розвитку науки, техніки, культури тощо [Bilohur 2021, с. 9]. Вони можуть швидко стати частиною загальної лексики або залишитися у вузькоспеціалізованих колах. Наприклад, слово «блогер» (людина, яка веде блог) з'явилося відносно недавно, але вже стало частиною загальновживаної лексики.

За стилістичними відтінками суб-нейтральну лексику можна класифікувати на кілька категорій. Розмовна лексика включає слова та вирази, які використовуються у повсякденному спілкуванні і мають менш формальний характер, ніж книжна або наукова лексика. Вони можуть мати певне емоційне забарвлення, але не є настільки маркованими, як сленг або жаргон. Наприклад, слова «дім», «робота», «вечірка» є частиною розмовної лексики. Емоційно-забарвлена лексика включає слова, які мають виразне емоційне забарвлення, але не є стилістично маркованими. Вони можуть використовуватися для передачі емоційних станів, настроїв або оцінок. Наприклад, слова «чудовий», «жахливий», «радісний» мають виразне емоційне забарвлення. Побутова лексика включає слова та вирази, які використовуються у повсякденному житті для опису повсякденних дій, предметів або явищ. Вони можуть бути нейтральними або мати легке емоційне забарвлення. Наприклад, слова «їжа», «одяг», «будинок» є частиною побутової лексики.

Суб-нейтральна лексика може бути специфічною для певних соціальних груп, таких як молодь, професійні кола, субкультури тощо. Наприклад, у молодіжному середовищі можуть використовуватися специфічні сленгові вирази, які незрозумілі для старшого покоління. У професійних колах часто використовуються специфічні терміни та жаргонізми, які мають вузькоспеціалізоване значення. Наприклад, у юридичній практиці можуть використовуватися слова «адвокат», «позивач», «прецедент», які мають специфічне значення у цьому контексті. Суб-нейтральна лексика може мати специфічне значення у певних культурних контекстах. Наприклад, у літературі можуть використовуватися певні поетичні вирази, які мають особливе значення у цьому контексті.

Така лексика виконує кілька важливих функцій у мовній комунікації [Струганець 2018, с. 157]:

Комунікативна функція допомагає передавати інформацію у різних контекстах, забезпечуючи точність та адекватність мовлення. Вона дозволяє висловлюватися зрозуміло та доступно для різних аудиторій.

Емоційно-експресивна функція дозволяє передавати емоційні стани, настрої та оцінки, додаючи мовленню живості та виразності. Вона допомагає створювати певний емоційний фон та впливати на сприйняття інформації.

Соціальна функція використання суб-нейтральної лексики може свідчити про належність мовця до певної соціальної групи або субкультури. Вона допомагає ідентифікувати себе з певним соціальним контекстом та встановлювати соціальні зв'язки.

Когнітивна функція сприяє формуванню та передачі знань, оскільки часто включає в себе спеціалізовані терміни та поняття. Вона допомагає розширювати когнітивний простір та забезпечує точність мислення.

Суб-нейтральна лексика може мати різні особливості у різних мовах залежно від культурних, соціальних та історичних чинників. Наприклад, у англійській мові сленг та жаргон мають велике розмаїття та швидко змінюються під впливом культурних трендів та технологічного розвитку. У французькій мові багато суб-нейтральних слів пов'язано з кулінарією та модою, що відображає культурні особливості цієї країни. У китайській мові суб-нейтральна лексика може мати різні відтінки значення залежно від тональності вимови, що робить її особливо складною для вивчення.

Таким чином, суб-нейтральна лексика є важливою та складною категорією у сучасній лінгвістиці. Вона включає в себе різні стилістичні, функціональні та оцінні елементи, які допомагають створювати точне, виразне та емоційно насичене мовлення. Класифікація та аналіз суб-нейтральної лексики дозволяє глибше зрозуміти її роль у мовній комунікації та функціонування у різних соціальних і культурних контекстах. Використання суб-нейтральної лексики допомагає не лише передавати інформацію, але й встановлювати соціальні зв'язки, виражати емоції та

створювати певний емоційний фон, що робить мовлення багатогранним та ефективним.

1.5 Засоби виразності як різновид стилістично забарвленої лексики

Стилістичні засоби різноманітні й численні, але їхня основа завжди залишається однаковою – це лінгвістичний принцип, що включає порівняння явищ та визначення подібностей і відмінностей між ними, контраст та еквівалентність [Дубенко 2005, с. 135].

Лінгвісти М. Д. Кузнєц та Г. М. Скляревська пропонують розглядати мовностилістичні прийоми з позицій стилістичної семасіології [Скляревська 1993, с. 267]. Стилістична семасіологія досліджує стилістичні функції змін у лексичному значенні слів або словосполучень, а також результат різноманітних змін їх предметної віднесеності. Не кожне переосмислення перетворює слово на експресивний засіб. Стилістична семасіологія розглядає лише ті переосмислення слів або словосполучень, які дозволяють їм виконувати функцію експресивних засобів мови [MaHuijuan 2005, p. 14].

Стилістичні засоби – це фонетичні, морфологічні, лексичні, фразеологічні тощо форми, які існують у будь-якій мові як система логічної та емоційної інтенсифікації висловлювання [Bassnett 2004, p. 65].

Стилістичні засоби належать до системи мови і вживаються в звичайному мовленні письменника незалежно від стилістичної мети, але можуть використовуватися з певною стилістичною метою. У кожному випадку вони повинні бути ретельно відібрані та розташовані так, щоб досягти певного стилістичного ефекту. Будь-який засіб може бути використаний для певної літературної мети, і лише таким чином їх можна охарактеризувати як стилістичні засоби. Стилістичний прийом можна розглядати як літературне перетворення звичайного мовного явища.

Засоби виразності – це стилістична або риторична фігура, тобто мовна стилістична фраза, яка полягає в особливій синтаксичній організації висловлювання для отримання відповідного виразно-образного ефекту [Bassnett 2004, p. 65].

Ці фігури можна розподілити на такі групи:

1. Лексичні засоби літературної виразності (або тропи).

2. Синтаксичні засоби літературної виразності (фігури мовлення).

1. ***Тропи*** представляють собою активні відхилення на рівні змісту [Bassnett 2004, p. 73]. Вони потребують глибокого знання мови, а при перекладі – всебічного розуміння не лише мови, а й культурно-історичного контексту. У перекладі важливо правильно оцінити і відтворити когнітивно-прагматичний аспект відповідного образу [Сітко, Струк 2016, с. 2–5].

Метафора завжди була цікавою для дослідників своєю багатозначністю: її визначали як мовний і ментальний феномен, як відхилення від норми [Довганчина 2010, с. 2], як стилістичний прийом, що прикрашає мову, і як важливий розумовий механізм. Незважаючи на цю подвійність, погляд на метафору часто був одностороннім. Однак у світлі когнітивних досліджень останніх десятиліть з'явилася можливість інтеграції різних підходів для повного опису цього явища.

Традиційно метафора розглядалася головним чином у стилістичному відношенні як засіб досягнення образності (художній текст) і впливу на аудиторію (публіцистика, газетний стиль). Її роль в художніх текстах очевидна і визнана багатьма дослідниками. Механізм такої метафори полягає у перенесенні певних смислових рис з однієї концептуальної галузі (донорської) в іншу концептуальну галузь (реципієнтську) іншого об'єкта [Довганчина 2010, с. 2].

Метафора полягає у використанні слова або виразу в переносному значенні на основі аналогії, подібності або порівняння [Дудик 2005, с. 368]. Мета метафори – оживити текст, зробити його більш яскравим, драматичним та дотепним, тобто метафора виконує емоційну функцію.

Метафора є ключовою особливістю. Перекладач у своїй роботі повинен повною мірою усвідомлювати її зміст та емоційний вплив, який вона чинить через свій образ. І зміст, і образ повинні бути максимально збережені.

Порівняння – це словесний вираз, у якому уявлення про зображуваний предмет конкретизується шляхом зіставлення його з іншим предметом, що має необхідні для конкретизації уявлення ознаки в більш виразному вигляді [Дудик 2005, с. 399]. Порівняння досліджується значно менше, ніж метафора, хоча використовується так само часто. Порівняння передбачає оцінку двох об'єктів, що належать до одного класу. Його мета – показати спільні риси цих об’єктів. Порівняння полягає у зіставленні одного предмета або явища з іншим [Бусел 2005, с. 1066; Пархоменко 2018, с. 69–74].

Дослідження порівняння проводяться в риториці, літературознавстві, мовознавстві та психолінгвістиці, часто обговорюючи схожість порівнянь з метафорою. Порівняння легко розпізнати за наявністю одного з різноманітних маркерів порівняння [Довганчина 2010, с. 3]. У англійській мові доступні такі маркери порівняння:

а) дієслова: *seem, look like, act like, sound like, resemble, remind;*

б) прикметники: *similar to, the same as;*

в) іменники: *a sort of, some kind of;*

г) прийменники (у порівняльних словосполученнях): *like, as;*

д) сполучники (у порівняльних реченнях): *as if/though, as when.*

Ці маркери не є взаємозамінними: вони накладають різні синтаксичні вимоги до компонентів, що порівнюються, і часто мають різне значення [Бережна 2019, с. 190]. Переклад порівнянь залежить від ряду чинників, що визначають рішення перекладача у кожному конкретному випадку. При передачі порівняння враховується його тип (стійке, авторське або перетворене автором мовне порівняння) і стилістичні характеристики (образність, оцінка і експресія) [Pierini 2007, p. 30].

Гіпербола розглядається як стилістичний прийом, спрямований на навмисне перебільшення або посилення ознаки предмета, явища чи дії, що

ґрунтується на контрастному протиставленні реальної та нереальної збільшеної кількісної або якісної характеристики. Цей прийом є контекстуально-зумовленим і зрозумілим лише тоді, коли автор і реципієнт мають спільні фонові або контекстуальні знання [Bell 1991, p. 10]. Іншими словами, висловлювання сприймається як гіперболізоване, коли адресант знає реальну ознаку денотата і може порівняти її з перебільшеною та суб'єктивною, використаною автором у конкретному контексті.

Найчастіше в художньому дискурсі для гіперболізації використовуються прикметники та прислівники, у значеннях яких є гіперболічні компоненти, такі як *very, especially, extremely* (наприклад, *grave* – дуже серйозний та важливий; *severe* – надзвичайно поганий чи серйозний; *enormous* – незвично великий за розміром, обсягом або ступенем; *huge* – надзвичайно великий за розміром, кількістю або масштабом). [Claridge 2011, p. 7] Гіперболізація також може відбуватися через ступені порівняння або інтенсифікатори (*particularly, highly, heavily* та ін.), рідше – через дієслова (*to soar, to sink*), числівники (*millions, thousands*) та іменники (*myriad, sea, tsunami*), що стають гіперболічними в контексті, а також ідіоматичні вирази (*the last resort*). Для текстів художньої тематики характерні також гіперболи, виражені мовними одиницями кількісної семантики (*plethora, plenty of, dozens of*). [Сога 2021, с. 97–105]

2. ***Засіб виразності*** – прийом, заснований на соположении одиниць у тексті. Квінтіліан вказував, що фігура мови «представляє собою відхилення в думці або вираженні від повсякденною або простої форми».

Виразні засоби, або «фігури мови», – це різноманітні конструкції, такі як паралельні конструкції, повтори, інверсії, антитези та оксюморони. Вони роблять мову більш виразною та емоційно забарвленою [Назаренко, Деменкова 2019, с. 20–24].

Синтаксичні стилістичні прийоми задають ритмічні тони в творі і підвищують виразність мови. Стилістичні прийоми повтору задають ритм і фокусують увагу читача на ключових словах.

Яскравим синтаксичним стилістичним прийомом можна назвати інверсію – порушення нормативного розташування членів речення з метою надання певним елементам нового семантичного або експресивного відтінку [Назаренко, Деменкова 2019, с. 20–24]. Основна мета інверсії – досягти експресивного висловлення шляхом перестановки, не типової для даного типу компонентів.

Засоби виразності поділяються на семантичні та синтаксичні. Семантичні фігури виникають завдяки сполученню слів, словосполучень або більших частин тексту, що пов'язані між собою відносинами протилежності, несумісності, зростання або зменшення інтенсивності. Семантичні фігури, як правило, не мають закріплених спеціалізованих синтаксичних конструкцій. На відміну від семантичних, синтаксичні фігури реалізуються в особливій синтаксичної формі, яка не характерна для стилістично нейтрального вираження думки. Визначальною рисою схем є регулярні повтори – приголосних, голосних, морфем, лексем, речень. [Ананко 2012, с. 3–4]

Стилістичні засоби, такі як метафори, порівняння, гіперболи, алітерації та інші, слугують інструментами для створення яскравих і виразних текстів.

Паралелізм – це стилістичний прийом, що полягає в одночасному зображенні схожих між собою предметів [Бусел 2005, с. 885]. У паралелізмі використовується уподібнення цих предметів, де можна побачити чітку аналогію схожих явищ у різних сферах життя. Ці «паралельні» елементи можна використовувати для посилення ритму мови або для порівняння, підкреслення або уточнення думки.

У деяких випадках паралелізм передбачає точне повторення слів, але основна функція засобу – це повторення граматичних елементів.

У граматиці паралелізм – це принцип, згідно з яким відбувається використання подібних граматичних елементів у реченні.

На відміну від строго граматичного погляду на паралелізм, у риториці та літературі паралелізм може робити набагато більше, ніж просто створювати граматично правильну структуру речення. Автори

використовують паралельні граматичні елементи в одному реченні або, у ширшому сенсі, між різними реченнями в абзаці для досягнення певного ефекту: щоб підкреслити ідеї або теми, запропонувати зв'язки або виділити контрасти, додаючи ритм до структури свого вираження. [Халін 2006, с. 18]

Триколон — це риторичний термін, що складається з трьох паралельних речень, фраз або слів, які йдуть один за одним без перерви. Ці три паралельні слова, фрази або речення мають майже однакову довжину, хоча ця умова суворо не дотримується. [Bassnett 2004, p. 240]

Триколон зустрічається не тільки в поезії, романах та оповіданнях, а й у промовах, рекламі, фільмах та літературі різних спрямувань. У письмовій формі це допомагає читачам засвоїти ідею та ефективніше її запам'ятати. Крім того, багато інформаційних слоганів і рекламних кампаній використовують його, щоб створити інформацію, яка легко запам’ятовується. Проте найкориснішим аспектом цього літературного прийому є його ефективність у запам'ятовуванні думок.

Алітерація – це фонетичний стилістичний прийом, що полягає у повторенні однакових або подібних приголосних звуків, зазвичай на початку послідовних слів, з метою створення звукового образу або акустичного фону, гармонійно-мелодійного звучання або певної емоційно-стилістичної тональності [Bassnett 2004, p. 140].

Стилістичні засоби є ключовими інструментами, які дозволяють створити вірне і якісне сприймання змісту художнього тексту, що відтворює його емоційний та стилістичний вплив. Саме тому, ми можемо зробити висновок, що засоби виразності є важливими для правильного бачення не тільки зсмислу, але й стилю та емоційного забарвлення художнього тексту. Лексичні засоби виразності, зокрема епітети та метафори, вносять свіжість та експресивність у описі природи та особливої атмосфери художніх творів. Стилістичні засоби виразності підтримують загальний тон висловлення, зосереджують увагу на головному, підсилюють інтерес.

РОЗДІЛ 2
ВИКОРИСТАННЯ СТИЛІСТИЧНО ЗАБАРВЛЕНОЇ ЛЕКСИКИ В РОМАНІ СІДНІ ШЕЛДОНА “IF TOMORROW NEVER COMES...”

2.1 Особливості ідіостилю Сідні Шелдона

Сідні Шелдон — американський письменник і сценарист. У віці 17 років Шелдон вирушив до Голлівуду в пошуках щастя, але зміг знайти лише роботу в студії за 22 долари на тиждень. Ночами він писав свої власні сценарії, один з яких вдалося продати за 250 доларів. Шелдон навчався в Північно-Західному Інституті, проте незабаром кинув навчання і записався добровольцем до армії Військово-Повітряних Сил США.

У 1941 році Шелдон виходить у відставку і повертається до літературної діяльності. Він починає співпрацю з Беном Робертсом – одним із постановників на Бродвеї. У цей період Сідні Шелдон написав свій перший театральний сценарій «Бакалавр і Бобі-Соксер» (The Bachelor and the Bobby-Soxer, 1947), який отримав «Академічну нагороду» за найоригінальніший сценарій. Потім з'явилися не менш популярні сценарії – «Великодній Парад» (Easter Parade, 1948), «Енні, за зброю!» (Annie Get Your Gun, 1950) і «Гігант» (Jumbo, 1962). Одного разу на Бродвеї одночасно йшли відразу три його мюзикли: переписана «Весела вдова», «Джек-пот» і «Мріяти з музикою».

У 1948 р. Шелдон отримав премію «Академія» за сценарій вистави «Холостяк і божевільне дівча», а в 1959 р. був відзначений премією «Тоні» (Tony Award) за сценарій мюзиклу «Руда» (Redhead).

З 1963 р. Шелдон починає писати сценарії до телесеріалів, завдяки яким він досяг неймовірної популярності. За «Шоу Патті Дюк» (The Patty Duke Show, 1963–1966) і «Я мрію про Джінні» (I Dream of Jeannie, 1967–1970) він отримав премії «Оскар», «Тоні» та «Еммі».

Найбільшу популярність Шелдону принесли романи про жінок, які виживають у світі чоловіків. Вже перший роман «Зірвати Маску (Оголене обличчя)» (The Naked Face, 1970) був номінований на одну з найзначніших літературних нагород – премію Едгара А. По “The Mystery Writers of America Edgar Award” у 1971 р. Відтоді всі без винятку романи Шелдона миттєво потрапляли до списків бестселерів. Серед найбільш популярних книг, що вийшли з-під його пера – «Якщо настане завтра», «Гнів ангелів» та «Зворотний бік опівночі».

“If Tomorrow Never Comes…” — найвідоміший роман Сідні Шелдона, за яким був знятий однойменний голлівудський фільм.

Ризик, авантюри, зухвалі пограбування і, звісно, кохання...

Звичне життя служниці банку Трейсі Уітні розлетілося на тисячу уламків – її зрадив наречений, мати померла, звільнили з роботи і посадили до в'язниці.

Їх двоє... У кожного з них за плечима своя історія, своє темне сумне минуле... Але їм судилося зустрітися...

Її історія – досить небанальна і спочатку навіть трагічна. Це розповідь про те, як чесна, порядна дівчина Трейсі Уітні, переживши безліч страшних подій, витримавши жахи в'язниці і зраду найближчої людини, знаходить у собі сили жити далі, помстившись усім тим, хто винен у її нещастях. В результаті, завдяки своєму блискучому, швидкому розуму і акторським здібностям, вона стає невловимою аферисткою вищого класу. Зберігши у всіх життєвих перипетіях світлу душу, вона знаходить своє єдине справжнє кохання і вистраждане щастя.

Його історія – не настільки трагічна, вона веселіша і, здавалося б, простіша. Джефф Стівенс ще з дитинства зрозумів, що вижити в цьому світі можна, розраховуючи тільки на самого себе, на власні мізки, шарм та інтуїцію. Він навчився добувати гроші, забираючи їх із кишені довірливих багатеньких громадян. Легко і красиво. Артистично і з фантазією. І в цьому йому не було рівних. До тих пір, поки на шляху йому не зустрілася Трейсі...

2.2 Аналіз книжної лексики в романі Сідні Шелдона “If tomorrow never comes…”

У ході цієї роботи було досліджено 16 лексичних одиниць, що належать до пласта супер-нейтральної лексики.

1. Канцеляризм: *“Tracy had met Charles Stanhope III at a financial* ***symposium*** *where Charles was the guest speaker”* [Sheldon 1985]. Використовуючи дане слово в романі, автор показав, що головна героїня мала престижну роботу, і познайомилася зі своїм майбутнім коханим, статус якого був дуже високим, оскільки він прийшов на симпозіум як гість.

2. Книжково-літературна лексика: *“NEXT* ***JUDICIARY COUNCIL MEETING*** *CAN NOW BE ARRANGED. CONFIRM CONVENIENT DATE AS SPACE MUST BE* ***REQUESTED****. BORIS”* [Sheldon 1985]. Телеграма, надіслана герою роману, несла в собі офіційний підтекст. Тому автор ужив більш піднесену лексику, а саме слово *requested* – запитувати, вимагати. Якби це була проста телеграма і не несла в собі жодного офіційного сенсу, можна було б ужити, наприклад, слово *ask*.

3. Архаїзм: *“She was back on the airplane, locked in the crate, screaming for help. You’ve made it! You’re a* ***marvel****. Let’s have the box”* [Sheldon 1985]. Уживаючи в художніх текстах архаїзми, автор може використати їх у двох випадках: по-перше, вживання застарілих слів, здебільшого архаїзмів, може визначити стилістику тексту й наповнити його певною урочистістю. По-друге, у художній літературі архаїзми широко використовуються і в сатиричних цілях. Але, виходячи з контексту, можна сказати, що в даному випадку архаїзм використовується для того, щоб посміятися над героїнею роману. Вона, ризикуючи своїм життям, вкрала діаманти. В нападі агонії Трейсі думала, що Джефф скористався її «послугою» і вже розважається в Бразилії з її часткою грошей з якоюсь зі своїх дамочок.

4. Термін: *“In Alkmaar, Jeff checked into a small inn. The innkeeper watched curiously as Jeff carried Tracy upstairs to her room. “We’re honeymooners”, Jeff explained. “My wife became ill –* ***a slight respiratory disturbance.*** *She needs rest”* [Sheldon 1985]. У даному фрагменті роману використано медичний термін *a slight respiratory disturbance*.

5. Іноземна лексика: *“My Joe. Joe Romano. He promised to take me with him,* ***comprenez-vous****?”* [Sheldon 1985]. У цьому прикладі автор використовує варваризм, щоб показати, що головна героїня була змушена говорити з акцентом французької мови з метою обману. Така лексика допомагає створити портрет головної героїні та підкреслити особливості її характеру.

6. Загальнолітературна лексика: *“Jeff wrote a note to Tracy. HAVE PICKED UP MONEY AND WILL MEET YOU FOR A CELEBRATION BREAKFAST AT THE SAVOY HOTEL. YOU WERE* ***MAGNIFICENT****. JEFF”* [Sheldon 1985]. Із записки героя ми можемо побачити, як він звертається до героїні. Він уникає слів *nice* або *beautiful*, та обирає саме *magnificent*, підкреслюючи, наскільки трепетно він ставиться до цієї жінки та глибину своїх почуттів до неї.

7. Іноземна лексика: *“The champagne arrived, and the captain popped the cork and poured the golden liquid into their glasses. –* ***“Bonne chance”****, Tracy toasted”* [Sheldon 1985]. В цьому прикладі іноземна лексика використана для того, щоб передати «улюблений образ француженки», який приміряє на себе головна героїня. Це було необхідністю для неї використовувати у своєму мовленні вирази французькою.

8. Архаїзм: *“Cooper walked through the office, where fifty employees were working side by side, programming computers, typing reports, answering telephones. It was* ***bedlam****”* [Sheldon 1985]. *Bedlam*, від англійської *Bethlem,* – офіційна назва Бетлемської королівської лікарні – *Bethlem Royal Hospital*) – психіатрична лікарня в Лондоні [Бусел В. 2005, с. 65]. Назва Бедлам стала загальною назвою. Спочатку це було синонімом божевільні, а пізніше – словом для позначення крайньої плутанини та безладу. Дія відбувається в

офісі, де перебувають освічені люди, але в цьому уривку автор навмисно використав слово *bedlam* для того, щоб показати, що коїлося в робочий час в офісі.

9. Книжково-літературна лексика, поетизм: *"It was the fickle finger of fate, honey. One of my maids was servin' a* ***luncheon*** *at the mayor's house, and one of the guests was an old lady the* ***maid*** *had worked for and cleaned out. When the police used hoses on her, my girl began singin', and she sang the whole opera, and here's poor of Ernestine"* [Sheldon 1985]. Автор свідомо обирає ці лексичні одиниці, щоб підкреслити, що дівчата були не просто служницями, а покоївками, що працювали в будинках багатих людей. Вони не лише накривали на стіл, а й подавали обід своїм господарям. Всі ці деталі пояснюються використанням більш піднесеної лексики в цьому епізоді роману.

10. Архаїзм: *"He showered or bathed at least three times a day, but never felt clean. He firmly believed in hell and hell's fire, and he knew his only salvation on earth was expiation,* ***atonement****"* [Sheldon 1985]. В цьому уривку роману героя переслідувало почуття провини за скоєні ним вчинки. Він знав, що понесе справедливе покарання за свої злочини. Щоб наповнити роман певною урочистістю, автор використав архаїзм.

11. Термін: *"She was a first offender, had not killed anyone, and fifteen years was an inordinately harsh sentence. The fact that Joseph Romano was her accuser made her conviction all the more suspect. But the warden was simply the* ***custodian*** *of bodies. He could not buck the system. He was the system"* [Sheldon 1985]. У цьому уривку слово *custodian* ми виокремили як термін, оскільки це є роботою начальника в'язниці.

12. Іноземна лексика: *"Andre Gillian was in the kitchen making preparations for spaghetti* ***alla carbonara****, a large Italian salad, and a pear torte when he heard a loud, ominous popping sound, and a moment later the comfortable hum of the central air conditioner trailed off into silence"* [Sheldon 1985]. Назву італійської страви автор роману використав у прямому її

значенні, щоб передати читачеві, що кухар був італійцем, і він готував не просто вечерю для свого господаря, а італійську кухню: італійський салат і грушевий торт. Використовуючи іноземну лексику в цьому прикладі, автор розкрив для читача «колорит» подій, що відбуваються.

13. Варваризм: *"Suite 312 at the Hotel du Palais had a panoramic view of both the ocean and the city…. The walls of the suite were upholstered in blue-and-white silk damask, with marble baseboards, and the rugs and curtains were the color of faded sweetheart roses. The wood of the doors and shutters was stained with the soft* ***patina*** *of time"* [Sheldon 1985]. У цьому фрагменті автор використав для опису слово *patina*, запозичене з італійської лексики, щоб описати апартаменти, в яких проживала героїня. Адже на цей момент вона вже «приміряла маску» Баронеси. Головна мета автора в цьому випадку – донести до читача обстановку, в якій перебувала Трейсі.

14. Варваризм: *"What was next was an unprepossessing* ***bodega****, a smoky cafe filled with leather jacketed Spanish workmen drinking at the bar and at the dozen tables in the room"* [Sheldon 1985]. З іспанської мови слово *bodega* означає «льох, шинок». У цьому прикладі автор вочевидь хотів показати «колорит» місцевої забігайлівки, до якої зайшли герої роману.

15. Варваризм: *"And then Tracy looked up and saw it. It was an incredible sight. There were hundreds of thousands of shouting people, wearing masks, disguised as dragons and giant alligators and pagan gods, filling the streets and sidewalks ahead with a wild cacophony of sound. It was an insane explosion of bodies and music and floats and dancing".*

– "Better get out before they turn my cab over», the driver said".

– "Damned ***Mardi Gras****"* [Sheldon 1985].

У перекладі з французької *Mardi Gras* означає «Жирний вівторок». Mardi Gras – найграндіозніший та найяскравіший карнавал у всьому світі. У XVII ст. штатом Луїзіана правила Франція. Після приходу іспанців це свято було заборонено. Але незабаром місцеві жителі все ж таки домоглися його повернення.

Mardi Grass відзначається в усьому світі перед Великим постом, католицьким Великоднем (аналог в Україні «Масляна», перекладач теж використовував у романі слово «Масляна», щоб «донести» до читача сенс цього святкування). З вівторка по неділю влаштовують карнавали, паради, святкові ходи, вулиці прикрашають значно більше, ніж зазвичай. Столицею Mardi Gras є Новий Орлеан, де і відбуваються події в романі. Американське Марді Гра – лютневе божевілля, що знаменується костюмованою ходою перед Великим постом. Тут панує відомий джаз Нового Орлеану, музиканти, роздмухуючи щоки, дудять з кожного кута, з возів на натовп падає конфетті й мішура, а очі не можуть повірити всій неймовірній кількості барв, що танцюють навколо.

16. Іноземна лексика: *"A squat, middle – aged Mexican woman said, "**Que suerte verte!** Nice to see you. What they got you in for, **querida**?"* [Sheldon 1985]. Вирази, використані в уривку, безсумнівно, належать до іноземної лексики. До головної героїні зверталася мексиканка. І знову ж таки автор використав цей прийом, щоб показати реальну картину подій.

Після проведення кількісного аналізу прикладів можна зробити висновок, що з 16 випадків вживання супер-нейтральної лексики маємо такі результати:

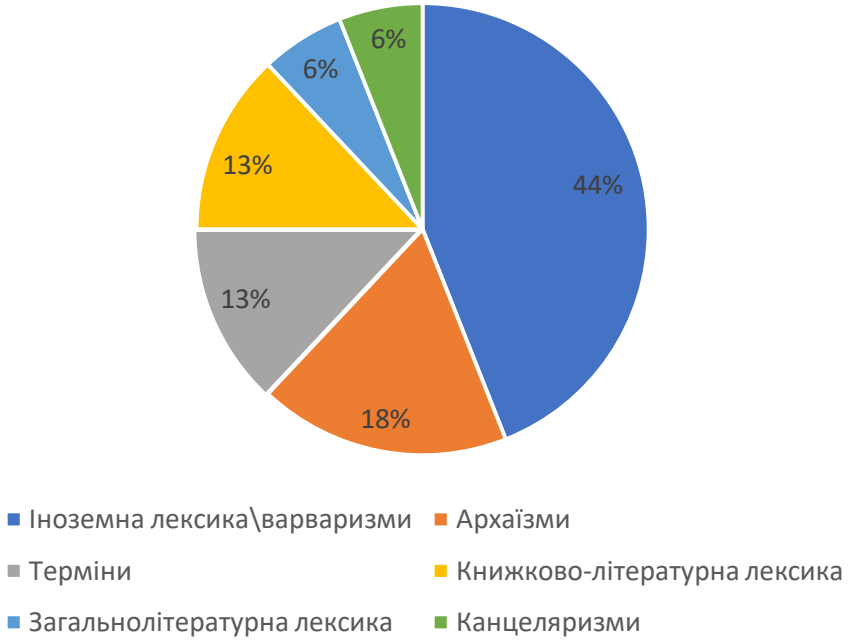
1. Іноземна лексика\варваризми – 7 випадків, що становить 44% від загального вживання супер-нейтральної лексики.
2. Терміни – 2 випадки, що становить 13% від загального вживання супер-нейтральної лексики.
3. Архаїзми – 3 випадки, що становить 18% від загального вживання супер-нейтральної лексики.
4. Книжково-літературна лексика – 2 випадки, що становить 13% від загального вживання супер-нейтральної лексики.
5. Загальнолітературна лексика – 1 випадок, що становить 6%, від загального вживання супер-нейтральної лексики.

6. Канцеляризми – 1 випадок, що становить 6%, від загального вживання супер-нейтральної лексики.

Ці розрахунки можна побачити на Рисунку 2.1.

Рисунок 2.1

Відсотковий розподіл супер-нейтральної лексики за частотою вживання

З діаграми видно, що іноземна лексика\варваризми використовуються з найбільшою частотою, складаючи 44%. Далі йдуть архаїзми, які становлять 18%. Терміни та книжково-літературна лексика становлять однакову частку по 13%, тоді як загальнолітературна лексика та канцеляризми становлять лише по 6%.

Це свідчить про те, що дані лексичні одиниці відіграють значну роль у створенні атмосфери твору. Автор використовує піднесену лексику, щоб якомога ближче і достовірніше описати всі події, що відбуваються.

Згідно з діаграмою, найбільшу частку становить іноземна лексика та варваризми. Автор майстерно використовує їх, щоб виразніше розкрити характери персонажів, відтворити події та передати атмосферу, в якій перебувають головні герої роману.

Усі види супер-нейтральної лексики відіграють важливу роль у розкритті сюжету, це – невід'ємна частина роману. З їхньою допомогою більш реалістично передаються події та розкриваються образи дійових осіб.

2.3 Аналіз суб-нейтральної лексики в романі Сідні Шелдона "If tomorrow never comes …"

У ході даної роботи було досліджено 28 лексичних одиниць, що належать до пласта суб-нейтральної лексики.

1. Вульгаризм: *"You gotta hold your **mud**, or you're dead"* [Sheldon 1985]. У цьому реченні до головної героїні зверталася її співкамерниця. Героїня застерігала про ті умови, в яких житиме Трейсі. У в'язниці немає ні друзів, ні подруг, ні однодумців серед тих, хто хотів би вбити в тобі особистість. Цим словом вона називала тих людей, які «сиділи» разом із героїнями роману. Письменник використав лайливе слово, щоб читач чітко уявив собі, ким були люди, які сиділи у в'язниці.

2. Сленг: *"You do what you gotta do, **sport**"* [Sheldon 1985]. Слово *sport* перекладається всім відомим словом «спорт» (має також ширші поняття), але в даному прикладі автор застосував його як сленг. Це слово поширене в американців у значенні «приємна у спілкуванні людина». Сленг вживається в більш гумористичних ситуаціях, найчастіше він використовується в молодіжних колах. Головна героїня звернулася до продавця саме так, адже на той час вона була в ролі вітряної, безтурботної дівчини. Отже, і мова її має бути більш розкутою.

3. Сленг: *"Afternoon, sport. You sell anythin' besides costume jewelry in this **joint**?" She chuckled at her joke"* [Sheldon 1985]. І знову ми стикаємось із використанням сленгу в цьому прикладі. Слово *joint* у перекладі з англійської означає «стик, з'єднання» тощо, але в розмовній мові матиме значення

«притон, дім, заклад, шинок (клуб); місце, приміщення; намет, кіоск». Це було найбільш прийнятне висловлення для головної героїні в цьому епізоді роману.

4. Колоквіальне словозначення: *“Hey, you got a beef with Joe, take it up with him. I* ***ain’t*** *his nursemaid”* [Sheldon 1985]. Використовуючи в романі колоквіальне словозначення, автор вочевидь хотів показати, що герой Орсатті хотів якнайшвидше відв’язатися від тієї «істеричної дами», яка розшукувала свого коханця. Герой не бажав спілкуватися з цією жінкою, тому в своїй промові вжив зворот *ain't*. Цей вираз не вживають освічені люди в Америці під час звичайного спілкування, використовують його здебільшого, щоб показати зневагу або насміхатися з іншої особи.

5. Сленг*: “Maybe, maybe not. Old P.J. told me to buy myself a little birthday present, so here I am.* ***Whatcha got****?”* [Sheldon 1985]. У цьому уривку автор використовує сленг, щоб підкреслити «роль» головної героїні і показати, що Трейсі була техаською дівчиною.

6. Вульгаризм: *“There was the noise of the front door closing, and then the sound of running water from his mother’s bathroom. Except that she was no longer his mother. She was a* ***whore*** *who did dirty things in bed with men, things she had never done with him. He walked into her bathroom, naked, and she was in the tub, her whore’s face smiling. She turned her head and saw him and said, “Daniel, darling! What are you?”*

He carried a pair of heavy dressmaker’s shears in his hand.

“Daniel” Her mouth was opened into a pink-lined O, but there was no sound until he made the first stab into the breast of the stranger in the tub. He accompanied her screams with his own. “Whore! Whore! Whore!”

They sang a deadly duet together, until finally there was his voice alone. “Whore… whore…” [Sheldon 1985].

Як ми бачимо з уривку, автор використав лайливу лексику в романі, щоб показати почуття героя до своєї матері. Мати була для Даніеля найсвітлішою,

найчистішою людиною на Землі. Але, побачивши її в ліжку з чужим чоловіком, його люті не було меж. Вона зрадила його.

7. Жаргонізм: *"Ain't you learned nothin'? A **'Ruby – do'** is a parole. A '**getup**' is the day of release"* [Sheldon 1985]. У цьому прикладі автор був змушений використовувати цей стиль, адже співкамерниця «розкривала» таємне життя в'язниці.

8. Вульгаризм*: "Andre stamped his foot and said, "**Merde**! Not the night of the game"* [Sheldon 1985]. Автор використав саме цю лексику в даному випадку, щоб показати, наскільки сильно був злий герой роману. Він сильно переживав, і навіть побоювався свого господаря.

9. Сленг: *"So you came back to us, pretty **pussy**. You liked what we did to you, huh?"* [Sheldon 1985]. У цьому прикладі письменник використовує слово *pussy*, щоб передати почуття, з якими співкамерниця ставилася до Трейсі та створити психологічний тиск. Однак, слово *pussy* має більш вульгарне та принизливе значення.

10. Вульгаризм: *"If they don't want to walk around with **half an ass,** yeah"* [Sheldon 1985]. Це слово, безсумнівно, є лайкою, але в даному контексті герой не має на увазі голу частину тіла. Він використовує його в значенні «обікрасти», що вказує на грубість і зневажливість висловлювання, але не стосується безпосередньо фізичного аспекту.

11. Професіоналізм: *"What would we do, Jeff?" He grinned.*

– "We'll think of something".

– "Seriously, darling, how would we spend our lives?"

*– "Doing anything we like, my love. We'll travel, indulge ourselves in hobbies. I've always been fascinated by archaeology. I'd like to go on a dig in Tunisia. I made a promise once to an old friend. We can finance our own **digs.** We'll travel all over the world"* [Sheldon 1985].

З уривку ми можемо зрозуміти, в якому сенсі автор використовував слово *gig* (у перекладі з англійської *gig* – концерт, виступ), але в даному

випадку воно перекладатиметься як «розкопки». Таким чином, ми визначили, що дана лексична одиниця належить до професіоналізмів.

12. Колоквіалізм: *"**Darling,** I'm afraid you don't quite realize what you're letting yourself in for"* [Sheldon 1985]. У цьому уривку автор демонструє ставлення коханої людини до головної героїні, через яке розкривається не лише емоційна прив'язаність, але й особливий взаємозв'язок між ними, що дає змогу читачеві відчути глибину почуттів і значущість цих стосунків у житті героїні.

13. Жаргонізм: *"What are you in here for?" Tracy asked. She had no interest in the answer. The important thing was to establish a friendly relationship with this woman.*

– "Through no fault of Ernestine Littlechap, you'd better believe it. I had a whole bunch of girls workin' for me". Tracy looked at her.

"You mean as?" She hesitated.

*"**Hookers**?" She laughed… "**Naw**. They worked as maids in big homes. I opened me a employment agency. I had at least twenty girls. Rich folks have a hell of a time findin' maids. I did a lot of fancy advertisin' in the best newspapers, and when they called me I placed my girls with 'em. The girls would size up the houses, and when their employers was at work or outta town, the girls would gather up all the silver and jewelry and furs and whatever other goodies were around and skip"* [Sheldon 1985].

За контекстом ми можемо сказати, що слово *hooker* належатиме до жаргонізмів. У перекладі з англійської *hooker* – невелике рибальське судно або старий човен, що розвалюється. Однак у переносному значенні це слово вживається для позначення жінки «легкої поведінки». Воно частіше використовується у вузьких колах, що стає зрозумілим із контексту цього уривка.

14. Розмовна лексика: *"**Old** P.J. even mentioned somethin' about bein' willin' to pay four hundred thousand dollars for a twin to that stone"* [Sheldon 1985]. Головний герой використовує таке звертання до друга, підкреслюючи їхню

близькість. В англійській слово *old* дослівно означає «старий», але в розмовній лексиці воно має значення «старина» і передає дружній тон.

15. Вульгаризм: *"Cooper turned and left the office without a word. Watching him leave, J. J. Reynolds thought, not for the first time, Someday I'm going to find out what makes that* ***bastard tick****"* [Sheldon 1985]. Герой цього уривку показав своє ставлення до Купера. Йому не подобався цей чоловік за його успіхи в роботі, за те, що він не пускає в його життя будь-кого. Можливо, це просто цікавість чи заздрість? Однак, попри все, герой ненавидів цю людину, тому автор обрав саме це слово, щоб найточніше описати Купера.

16. Жаргонізм: *"Old Iron Pants had Tracy Whitney assigned to the laundry. Of the thirty – five work assignments available to prisoners, the laundry was the worst. The enormous, hot room was filled with rows of washing machines and ironing boards, and the loads of laundry that poured in were endless. Filling and emptying the washing machines and toting heavy baskets to the ironing section was a mindless,* ***backbreaking job****"* [Sheldon 1985]. Щоб показати, наскільки була важка робота в пральні, як складно було працювати тендітній жінці протягом тридцяти п'яти годин у задушливій кімнаті, автор обрав найбільш влучне визначення цієї праці. Каторжна робота, як відомо, була покаранням для заарештованих, яких відправляли виконувати найважчі завдання.

17. Вульгаризм: *"The prison grapevine was incredible. The prisoners knew everything that was going to happen long before it occurred. Inmates known as* ***garbage rats*** *picked up discarded memos, eavesdropped on phone calls, and read the warden's mail, and all information was carefully digested and sent around to the inmates who were important"* [Sheldon 1985]. Про втечу Трейсі вже знали всі у в'язниці. У внутрішньому монолозі вона назвала цих людей «сміттєвими щурами», настільки її відштовхувала сама думка про те, як вони здобувають інформацію. Хоча цей вираз передано у непрямому значенні, він усе одно звучить грубо стосовно інших людей.

18. Сленг*: "I'm afraid I have bad news for you." Her hand clenched around the phone.*

”It’s about your mother”.

”Has – has Mother been in some kind of accident? ”

”She’s dead, Miss Whitney”.

”No!” It was a scream. This was an obscene phone call. Some ***crank*** *trying to frighten her. There was nothing wrong with her mother. Her mother was alive. I love you very, very much, Tracy”* [Sheldon 1985].

Слово *crank* має багато значень у англійській мові: від загальновживаних до застарілих. У розмовній лексиці воно може означати «примху», «ексцентричну людину» або «дивака», але в цьому контексті використовується як «покидьок». Уривок показує, наскільки важко було головній героїні чути слова поліцейського. Її почуття зрозумілі багатьом: дзвінок серед ночі, жахлива новина про загибель матері. У цей момент Трейсі сприймала це як жорстокий жарт.

19. Розмовна лексика: *“She lifted the piece of metal she had concealed in her hand and swung with all her might, hitting one of the women in the face. There was a scream of pain, and Tracy* ***kicked out*** *at the other figure and saw her fall to the floor”* [Sheldon 1985]. Для опису того, як саме діяла Трейсі під час сутички з її співкамерницями, з якою злістю вона била їх, письменник використав фразове дієслово, яке має розмовне значення.

20. Розмовна лексика: *“Ernestine Littlechap said, “You got guts, baby”. Tracy was silent.*

– “You didn’t sing to the warden». Ernestine laughed softly in the darkness. “If you had, you’d ***be dead meat****”* [Sheldon 1985]. Вираз *dead meat* перекладається як «мертве м’ясо», але в цьому випадку автор мав на увазі «здохнути». Він використав тут не *to die*, а саме *to be dead meat*, показуючи, що, якби Трейсі повела себе по-іншому (тобто донесла начальнику в'язниці), то її долю було б уже давно вирішено.

21. Професіоналізм: *“Anthony Orsatti was a king who ran his fiefdom with bribes, guns, and* ***blackmail****. He ruled New Orleans, and it paid him obeisance in the form of untold riches. The capos of the other Families across the country*

respected him and constantly sought his advice" [Sheldon 1985]. Слово *blackmail* використовується в прямому значенні. Ми визначили його, як професіоналізм, адже шантажем займаються певні люди, з певними цілями і мотивами. У прикладі Орсатті був бандитом і його робота була протизаконною діяльністю.

22. Сленг: *"Joe Romano laughed. "Someone made a mistake". He turned to his secretary.*

– "Madge, call the travel agency and tell them they ***goofed****. Some poor slob is going to be missing his plane ticket"* [Sheldon 1985]. У цьому прикладі слово *goof* має значення «дурень, бовдур, недорозуміння». Джо Романо сильно нервував з приводу тих подій, які розгорталися на очах його боса. Уся картина вказувала на те, що він вирішив кинути Орсатті, втікши з грошима до Бразилії. Тому він наказав своїй секретарці розібратися в цій ситуації, давши зрозуміти своєму босові, що це просто чиясь помилка.

23. Жаргонізм: *"You ain't got no car, and you ain't got no one on the outside to he'p you. You're gonna get caught, sure as hell, and then you'll be worse off. You'd be better doin' cool time and* ***finishin' out your gig****"* [Sheldon 1985]. У цьому прикладі дії знову розгортаються у в'язниці. Дослівний переклад цього виразу – «закінчити виставу», але в тюремній лексиці він означає «відсидіти термін». В уривку з роману відбувається розмова між двома героїнями: «новоспеченою» ув'язненою та ув'язненою «зі стажем». Ернестина знову «знайомила» Трейсі з поняттями тюремного життя.

24. Сленг: *"Lester was in his late forties, a lanky, sallow – faced man with a Tom Selleck mustache and long sideburns. He had been* ***passed over*** *for promotion twice, and in retaliation, Lester used the bank as a personal dating service"* [Sheldon 1985]. Описуючи характер героя з цього уривка, автор обрав фразеологічне дієслово «пропустити, залишити без уваги». Однак у цьому контексті більш доречно буде сказати «прохлопав», що дає зрозуміти, якою є натура цього чоловіка — безвідповідальний і неуважний.

25. Жаргонізм: *"He had a hoarse, raspy voice, the result of a* ***wire*** *having been tightened around his throat on his twenty – first birthday, when he had been left for dead. The two men who had made that mistake had turned up in the morgue the following week. When Orsatti got really upset, his voice lowered to a strangled whisper that could barely be heard"* [Sheldon 1985]. Слово *wire* зазвичай означає «дріт», але в цьому прикладі воно вживається в значенні «краватка». Це залізний дріт, який накидається на шию, з метою задушити людину. Так діють люди кримінальних кіл для того, щоб убити людину. В цьому уривку ми бачимо, що Орсатті хотіли вбити в такий спосіб, але спроба була невдалою, і його голос став хриплуватим.

26. Професіоналізм: *"Tracy watched as the bank guard finished distributing fresh* ***blank deposit*** *and withdrawal slips into the metal trays on the six tables lined up along the center aisle of the bank. Regular customers were issued* ***deposit slips*** *with a personal magnetized code at the bottom so that each time a* ***deposit*** *was made, the computer automatically credited it to the proper account. But often customers came in without their deposit slips and would fill out blank ones"* [Sheldon 1985]. У цьому прикладі автор використав багато професійної лексики, яка притаманна лише банківським працівникам. Головна героїня була службовцем банку й розповідала читачам про ті грошові операції, якими вона та її колеги займалися під час робочого дня.

27. Розмовна лексика: *"The morning flew by swiftly. Tracy was planning to use her lunchtime to have her hair done and had made an appointment with Larry Stella Botte. He was expensive, but it would be worth it, for she wanted Charles's parents to see her at her best. I've got to make them like me. I* ***don't care*** *whom they chose for him, Tracy thought. No one can make Charles as happy as I will"* [Sheldon 1985]. Слово *care* зазвичай означає «турбота, піклуватися», як у реченні: *"They don't care about their children."*, де воно має нейтральне значення. Однак у цьому контексті, де героїня байдужа до того, що думають батьки її майбутнього чоловіка, вираз *don't care* можна інтерпретувати як

«плювати», що надає висловлюванню розмовного характеру і підкреслює зневажливе ставлення героїні.

28. Жаргонізм: *"Tracy soon learned why inmates referred to a term in the penitentiary as "**going to college**". Prison was an educational experience, but what the prisoners learned was unorthodox"* [Sheldon 1985]. У цьому контексті фраза "*going to college*" є тюремним жаргонізмом, який означає відбування терміну ув'язнення у в'язниці. Порівняння з коледжем виникає через певну схожість між тюремним досвідом і навчанням: у в'язниці ув'язнені вчаться виживати, адаптуватися, оволодівають новими «навичками» та знайомляться з неформальними правилами ієрархії. У цьому випадку Трейсі відкриває для себе, що перебування у в'язниці — це свого роду «навчання», хоч і нестандартне та неприйнятне для звичайного суспільства. Цей вираз відображає іронічне ставлення до тюремного досвіду як своєрідної школи життя.

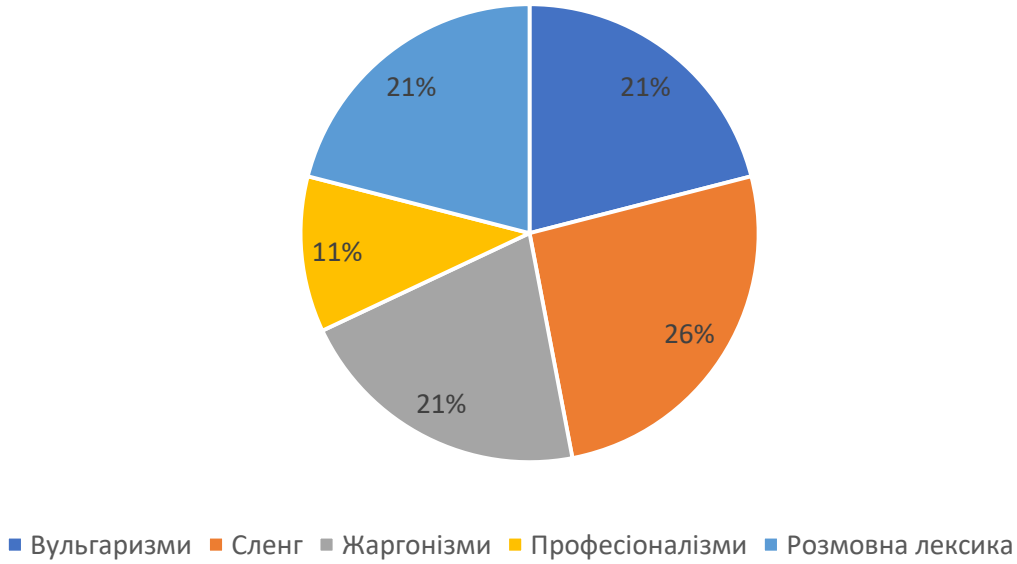
Із 28 випадків вживання суб-нейтральної лексики ми отримали такий результат:

1. Вульгаризми – 6 випадків, що становить 21% від загального вживання суб-нейтральної лексики.
2. Сленг – 7 випадків, що становить 26% від загального вживання суб-нейтральної лексики.
3. Жаргонізми – 6 випадків, що становить 21% від загального вживання суб-нейтральної лексики.
4. Професіоналізми – 3 випадки, що становить 11%, від загального вживання суб-нейтральної лексики.
5. Розмовна лексика – 6 випадків, що становить 21%, від загального вживання суб-нейтральної лексики.

Результат представлений на Рисунку 2.2.

Рисунок 2.2

Відсотковий розподіл суб-нейтральної лексики за частотою вживання

На основі діаграми можна побачити, що такі види лексики, як сленг (26%), жаргонізми (21%) і вульгаризми (21%), переважають у своєму використанні проаналізованих лексичних явищ. Далі слідують розмовна лексика (21%), професіоналізми (11%). Таким чином, у романі помітно часте вживання зниженої лексики. Це обумовлюється тим, що твір зачіпає сферу кримінальної діяльності. Але, все ж таки, ми можемо побачити і відсоток професіоналізмів, колоквіалізмів тощо. Тобто можна сказати, що лексика врівноважується у своєму використанні. Стилістично забарвлена лексика допомагає автору розкрити той чи інший образ, ситуацію або подію.

Об’єднавши результати нашого аналізу супер-нейтральної та суб-нейтральної лексики, використаної в романі Сідні Шелдона “If tomorrow never comes…”, ми дійшли до підсумкових показників, представлених у Таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

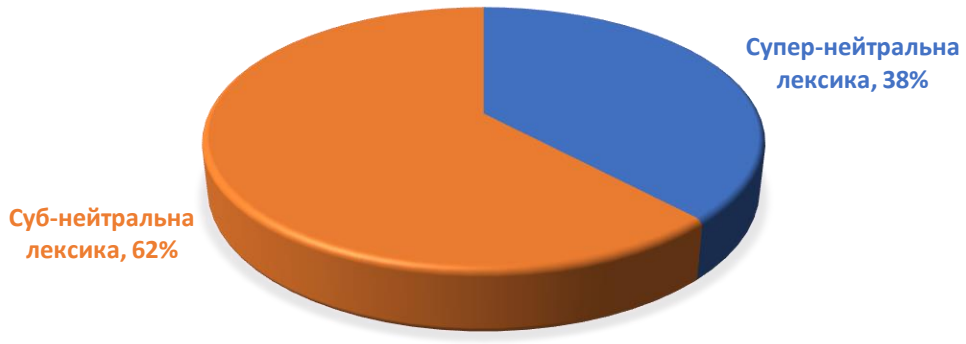
Частотність вживання лексики за рівнем нейтральності

Супер–нейтральна лексика	
Мінімальний ступінь піднесеності	
Архаїзми	3
Середній ступінь піднесеності	
Книжково-літературна лексика	2
Варваризми\іноземні слова	7
Терміни	2
Канцеляризми	1
Максимальний ступінь піднесеності	
Загальнолітературна лексика	1
Суб–нейтральна лексика	
Мінімальний ступінь зниженості	
Розмовна лексика	6
Середній ступінь зниженості	
Сленг	7
Жаргонізми	6
Професіоналізми	3
Максимальний ступінь зниженості	
Вульгаризм	6

Таким чином, провівши порівняльний аналіз, ми дійшли висновку, що використання супер-нейтральної лексики становить 38%, а суб-нейтральної лексики – 62% із 45 випадків. Відповідні результати відображені на Рисунку 2.3.

Рисунок 2.3

Відсоткове співвідношення маркованої лексики за частотою вживання

Це пояснюється тим, що герої роману ведуть кримінальне життя, дії відбуваються у в'язниці, ми знайомимося на сторінках книжки з кримінальними особистостями тощо. Однак, на сторінках роману присутня й піднесена лексика, бо серед грабежів, обману, фальші, присутнє прекрасне почуття кохання. Баланс використання цієї лексики зберігається не на однаковому рівні, але все ж він є.

ВИСНОВКИ

У межах даної роботи було висвітлено важливу для сучасного суспільства проблему коректного використання стилістично маркованої лексики в художньому тексті на прикладі роману американського письменника Сідні Шелдона “If tomorrow never comes…”.

У першому розділі було розглянуто теоретичні засади вивчення стилістично забарвленої лексики, що охоплює лексичні одиниці, які несуть додаткове стилістичне або емоційне навантаження, відмінне від нейтральної лексики. Стилістично забарвлена лексика є важливим елементом у різних типах текстів, зокрема художніх, публіцистичних, наукових та інших. Стилістично забарвлена лексика може бути як позитивно, так і негативно забарвленою; вона також може мати нейтральний відтінок, якщо використовується в контексті, який не змінює її початкового значення.

Лексика за своїм стилістичним забарвленням може бути розділена на кілька основних шарів: нейтральний, книжний (літературний) і розмовний (колоквіальний). Нейтральна лексика використовується у всіх стилях мови, не має додаткового стилістичного забарвлення і є універсальною. Книжна лексика має літературний характер і частіше використовується в письмовій мові, тоді як розмовна лексика притаманна усному мовленню і відзначається більшою емоційністю і виразністю. Супер-нейтральні слова є найбільш універсальними і можуть використовуватися в будь-якому контексті без зміни свого значення або стилістичного забарвлення.

Поняття лексичної одиниці є фундаментальним у лінгвістиці, оскільки саме через лексичні одиниці здійснюється комунікація і передача значень у будь-якій мові. Лексична одиниця (або лексема) – це основна одиниця лексичної системи мови, яка має своє значення та форму і використовується для побудови мовленнєвих актів. Лексичні одиниці виконують різні функції,

серед яких основними є номінативна, комунікативна, експресивна, когнітивна та культурологічна.

Дослідження супер-нейтральної лексики є важливим елементом сучасної лінгвістики, яка поєднує в собі низку стилістичних, функціональних та оцінкових характеристик. Одним із ключових аспектів супер-нейтральної лексики є її здатність до відображення певних оцінних значень, які мають специфічний вплив на сприйняття тексту читачами.

Класифікація супер-нейтральної лексики включає розмежування лексичних одиниць за їх стилістичною маркованістю та функціонально-оцінними характеристиками. Важливо розрізняти книжну, колоквіальну та нейтральну лексику. Книжна лексика включає загальні (традиційні) літературні слова, терміни, поетичні слова, архаїзми, іноземні слова та запозичення, неологізми та оказіональні слова. Розмовна лексика поділяється на відповідні класи слів, такі як загальна розмовна лексика, сленг, жаргон, професійні слова, діалекти, вульгаризми та розмовні неологізми.

У другому розділі роботи перед нами постала задача проаналізувати супер-нейтральну і суб-нейтральну лексику в романі Сідні Шелдона “If tomorrow never comes…”. Проведений аналіз показав, що супер-нейтральна лексика становить 38%, а суб-нейтральна – 62% із загальної кількості 45 випадків. Супер-нейтральна лексика включає архаїзми (3 випадки), книжково-літературну лексику (2), варваризми та іноземні слова (7), терміни (2), канцеляризми (1) та загальнолітературну лексику (1). Суб-нейтральна лексика представлена розмовною лексикою (6 випадків), сленгом (7), жаргонізмами (6), професіоналізмами (3) та вульгаризмами (6).

Таке співвідношення зумовлене сюжетом роману, в якому переважає кримінальна тематика, події відбуваються у в’язниці, а персонажі належать до кримінального світу. Водночас, у романі є й піднесені мовні елементи, які відображають глибокі почуття, зокрема кохання. Таким чином, попри перевагу зниженої лексики, в романі зберігається емоційний контраст і багатство мовного вираження.

Поставлені завдання в дипломній роботі були повністю реалізовані:

1) дали поняття «лексична одиниця» та її функції;

2) дали визначення понять «нейтральна», «супер-нейтральна» і «суб-нейтральна» лексика;

3) виявили та проаналізували випадки використання супер-нейтральної лексики в романі Сідні Шелдона “If tomorrow never comes…”;

4) виявили та проаналізували випадки використання суб-нейтральної лексики в романі Сідні Шелдона “If tomorrow never comes…”;

5) провели порівняльний аналіз використання стилістично маркованої лексики в романі.

Вивчивши поставлені у вступі завдання та спираючись на структуру дипломної роботи, було описано всі деталі такої великої теми, як стилістично забарвлена лексика, а саме: супер-нейтральна лексика (канцеляризми, загальнолітературна лексика, поетизми, книжково-літературна лексика, архаїзми, терміни), суб-нейтральна лексика (розмовна лексика, вульгаризми, сленг, жаргонізми, професіоналізми).

Використання стилістично забарвленої лексики допомагає підкреслити емоційний стан, стиль автора, соціальний або культурний контекст, створити відповідний настрій та атмосферу у тексті. Дослідження показало, що стилістично забарвлена лексика виконує кілька важливих функцій у мові, серед яких можна виділити виразну, емоційну, характерологічну та комунікативну.

Таким чином, проведене дослідження дає можливість констатувати, що поняття стилістично забарвленої лексики є важливим для розуміння різних стилістичних шарів мови та їхньої функції у комунікації. Використання стилістично забарвленої лексики дозволяє ефективніше передавати емоції, створювати образи персонажів, встановлювати комунікацію та передавати культурні особливості. Аналіз супер-нейтральної лексики сприяє глибшому розумінню мовних процесів та особливостей використання лексики у різних стилістичних контекстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананко Т. Р. Прагматична адаптація у перекладі художніх творів. *Наукові записки. Серія "Філологічна".* Острог : Видавництво Національного університету "Острозька академія". 2012. Вип. 25. С. 3–4.

2. Бережна М. В. Переклад стилістичних засобів у статтях з економіки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. *Сер. : Філологія*. 2019. № 43, том 5. С. 8–12.

3. Бодик О. П., Рудакова Т. М. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 413 с.

4. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство: Підручник. Київ : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2008. 430 с.

5. Василенко В. А. Лінгвістична характеристика терміна як системної лексичної одиниці мови. Сумська філія НУВС, 2005. С. 92–96.

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ/Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.

7. Головащенко Ю. Лексикологія сучасної української мови. Київ : Наукова думка, 2021. 48 с.

8. Демецька В. В. Еквівалентність і адекватність відтворення прагматичних текстів у перекладі. 2013. URL : http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/214

9. Демецька В. В. Перекладацька адаптація та типологія дискурсів. *Науковий вісник Запорізького державного університету. Серія «Нова філологія» : зб. наук. праць.* Запоріжжя : Вид-во ЗНУ, 2007. С. 205–210.

10. Довганчина Р. Г. Чинники розбіжностей у перекладі художньої прози (на матеріалі оповідання Е. Гемінґвея «Не в сезон»). Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка. URL : http://philology.kiev.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2010_31/42_46.pdf

11. Дубенко О. Ю. До питання про вивчення художнього мовлення. *Мова і культура*. 2011. Вип. 14. Т. V (151). С. 84–88.

12. Дубенко О. Ю. Порівняльна лінгвопоетика як автономна дисципліна філологічного циклу. *Молодий вчений*. 2015. № 1 (16). С. 157–160.

13. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов : навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2005. 224 с.

14. Дудик П. С. Стилістика української мови : навчальний посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с.

15. Іваненко О. В. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Либідь, 2010. 309 с.

16. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Частина 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця : Нова книга, 2001. 577 с.

17. Коваленко І. П. Основи загальної лінгвістики. Київ : Видавництво Київського університету, 2018. 112 с.

18. Лексика на перетині наукових парадигм / монографія за ред. Л. Струганець. Тернопіль, 2018. 212 с.

19. Лут К. А., Рябова К. К. Репрезентація аргументативності в англомовних наукових текстах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2018. № 35. Том 2. С. 24–28.

20. Лущик Ю. М., Пікулицька Л. В. Основні етапи роботи над лексичними одиницями та їх специфіка. Сумський національний аграрний університет. 2015. 70 с.

21. Назаренко О. В., Деменкова К. В. Стилістичні засоби втілення художнього образу сходу у сучасних англомовних творах прозової форми. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства. Збірник наукових праць.* Хмельницький : Хмельницький національний університет, 2019. № 18. С. 20–24.

22. Пархоменко К. В. Перекладацькі стратегії відтворення асоціативних порівнянь у перекладах твору Джузеппе Томазі ді Лампедузи

«Гепард» англійською та українською мовами. *Закарпатські філологічні студії*. 2018. Випуск 5, том 2. С. 69–74.

23. Петренко В. Г. Когнітивна лінгвістика. Харків : Видавництво Харківського університету, 2015. 45 с.

24. Пришляк М. В. Загальновживана та стилістично забарвлена лексика в ораторському дискурсі Стародавньої Греції (на матеріалі промов Демосфена). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія*. 2019. № 43, том 3. С. 52–56.

25. Сидоренко Л. М. Мова і культура : взаємозв'язок та взаємодія. Львів : Світ, 2012. 60 с.

26. Сітко А. В., Струк І. В. Адекватність і еквівалентність у перекладі мовних особливостей. 2016. URL : http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/24368/1/Адекватность_і_еквівалентність_у_перекладі_мовних.PDF

27. Скляревська Г. М. Метафора в системі мови. Київ : Вид.-во Думка, 1993. 150 с.

28. Сога Л. В. Стилістичні прийоми як основні елементи збагачення англійської мови. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2021. Вип. 1 (94). С. 97–105.

29. Соколовська С. Ф. Стилістичні параметри й емоційно-оціночні характеристики слова. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2005. № 20. С. 168–173.

30. Халін В. В. Розвиток художнього сприймання епічного твору студентами філологічного факультету в процесі вивчення української літератури : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання (українська мова)». Київ, 2006. 19 с.

31. Циганюк В. М. Особливості перекладу англійських економічних текстів українською мовою. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Випуск 16. С. 208–213.

32. Baker M. Routledge Encyclopedia of Translation Studies. London

and New York : Taylor&Francis Group, 2005. 654 p.

33. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. London : Routledge, 1992. 33 p.

34. Bao Mingjie & Shen Xiaoyan. Translation of Economic Words. *Contemporary Economics*. 2009. Vol. 11. P. 126–127.

35. Bassnett Susan. Translation Studies. Shanghai : Shanghai Foreign Language Education Press, 2004. 240 p.

36. Bell R. Translation and Translating. London : Longman, 1991. 286 p.

37. Bergen D. Translation strategies and the students of translation. *Jorma Tommola.* 2006. № 1. P. 109–125.

38. Bilohur A., Uschapovska I. Features of usage and translation of stylistically marked vocabulary in American fiction. *Philological Treatises*. 2021. № 13(2). P. 7–15.

39. Bowker L., Buesa-Gómez C., Muñoz-Calvo M., Cronin M., Kenny D., Pearson J., Ruiz-Moneva M. A. Trends in Translation and Cultural Identity. Cambridge Scholars Publishing, 2009. 470 p.

40. Claridge C. Hyperbole in English : A corpus-based study of exaggeration IC. Claridge. Cambridge : Cambridge University Press, 2011. 301p.

41. Huang Suqing. The Analysis of the Normalization of Economic Literature Translation. *Journal of Hetian Teachers College*. 2008. P. 111–112.

42. Jackson H. Words and Their Meaning. London : Longman, 2002. 122 p.

43. Kukharenko V. A. A Book of Practice in Stylistics.1987. 160 p.

44. MaHuijuan. The Diversification of Translation Standardsin Business Text. *Chinese Translators Journal*. 2005. P. 14–20

45. Murphy M. Lynne. Lexical Meaning. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 57 p.

46. Nida E. A., Taber Ch. R. The Theory and Practice of Translation. Leiden, Brill Archive, 1982. 218 p.

47. Norova M. F. Classification of Stylistic Colouring Words in the English Language. Web of Scholars : Multidimensional Research Journal (MRJ), 2022. P. 370–374.

48. Ostapenko S. A., Kuts M. O. Methods of rendering emotionally coloured vocabulary in the process of literary translation. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. P. 190–194.

49. Pierini P. Simile in English : from description to translation. *CIRCULO de Linguistica Aplicada a la Comunicacion*. 2007. № 29. P. 21–43.

50. Sydney Sheldon – If Tomorrow Comes. *Academia.edu.* URL : https://www.academia.edu/43267150/Sydney_Sheldon_If_Tomorrow_Comes (date of access : 29.10.2024).

51. Verschueren J. Understanding Pragmatics. Oxford : Oxford University Press, 1999. 295 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

52. Longman Dictionary of Contemporary English, 3rd Edition. Longman, 2000. 1680 p.

53. Oxford Dictionary of English. 2nd Edition (Revised). Oxford University Press, 2006. 2088 p.

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such a topical problem as the peculiarities of using stylistically marked vocabulary in a literary text. The object of the work can be defined as the stylistically marked vocabulary in the novel “If tomorrow never comes...” by the American writer Sidney Sheldon.

The main aim of the paper consists in analyzing the characteristics of the usage of stylistically marked vocabulary in the novel “If tomorrow never comes...” by Sidney Sheldon. It determined the accomplishment of such objectives as:

– conducting a thorough analysis and systematization of the theoretical foundations of stylistically marked vocabulary in literary texts;

– investigating and classifying semantic shifts in literary works;

– exploring narrative style impact and reader interpretation.

Theoretical and methodological foundations: basic concepts of stylistics and linguistic stylistics (O. Dubenko, P. Dudyk, etc.), theoretical foundations of lexicology and lexical semantics (O. Bodyk, Y. Holovashchenko, H. Skliarevska, M. Murphy, etc.).

Results: In the novel “If tomorrow never comes...” by Sidney Sheldon, sub-neutral vocabulary significantly prevails over super-neutral vocabulary. Among the sub-neutral vocabulary, slang, colloquialisms, jargon and vulgarisms are the most common, which is due to the criminal theme of the novel and the social environment of the characters. The super-neutral vocabulary is dominated by barbarisms, foreign words and archaisms. The strategic use of stylistically marked vocabulary allows the author to balance the gritty criminal atmosphere with romantic nuances, creating a narrative that simultaneously captures the genre's harsh realism and emotional complexity.

Keywords: *stylistically marked vocabulary, lexical unit, super-neutral vocabulary, sub-neutral vocabulary, means of expression, stylistic marking*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Олійник Анастасія Володимирівна, студентка ІІ курсу магістратури, форми навчання денної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, адреса електронної пошти nastich0420@gmail.com, – підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Особливості стилістично забарвленої лексики в романі Сідні Шелдона «If tomorrow never comes…» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 13.12.2024 Підпис_____ ПІБ (студент) Олійник А. В.